

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FAİZSİZ MİKROFİNANSIN ETİYOPYA'DA
FİNANSAL BÜYÜMEYE VE FAKİRLİKLE
MÜCADELEYE ETKİSİ

Abdu Seid ALI

2501150960

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Yunus KAYA

İSTANBUL- 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN:

Adı ve Soyadı : ABDU SEİD ALİ Numarası : 2501150960
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI Danışmanı : DOÇ.DR.YUNUS KAYA
Tez Savunma Tarihi : 30.04.2019 Saati : 15:00
Tez Başlığı : FAİZSİZ MİKROFİNANSIN ETİYOPYA'DA FİNANSAL BÜYÜMEYE VE FAKİRLİKLE MÜCADELEYE ETKİSİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİLE **GEÇERLİ** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR. YUNUS KAYA		KABUL
2- DOÇ.DR. ÖMER KARAOĞLU		KABUL
3- DOÇ.DR. LÜTFİ SUNAR		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR.ÖGR. ÜYESİ SÜLEYMAN GÜDER		
2-DOÇDR. HASAN KARATAŞ		

ÖZ

FAİZSİZ MİKROFİNANSIN ETİYOPYA'DA FİNANSAL BÜYÜMEYE VE FAKİRLİKLE MÜCADELEYE ETKİSİ

ABDU SEİD ALI

Bu çalışma, Etiyopya'da finansal olarak sisteme dâhil edilme (finansal içirme) ve yoksulluğun azaltılmasında faizsiz mikro finans sisteminin rolünü değerlendirmeyi amaçlamıştır. Ana hedefe ulaşmak için çalışma, ülkenin farklı bölgelerinde mevcut geleneksel mikro finans kurumlarındaki faizsiz mikro finans pencerelerinden bir numune aldı. Şu anda OCSSCO, HMFI, DMI, SMFI ve RMFI gibi geleneksel MFK'lar, faizsiz mikro finansman hizmetlerini kredi ve tasarruf şeklinde sunmaktadır. Küçük girişimcileri ve işadamlarını finanse etmek için popüler bir yol olan *Murabaha*, faizsiz hizmet sunan neredeyse tüm MFK'lar tarafından uygulanmaktadır. Bir müşteriye kendi seçimleri ile bir varlık satın alınır ve ona açıklanmış maliyetine kar payı eklenerek satılır. Bu tür bir finansman, uygulanması kolay olduğu için bugünün MFK'larında sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak, bazı müşterilerin aldatmaya meyilli olmalarından dolayı malların alım ve satımında gerekli olan özel düzenlemeler ve dikkatlilik zaruridir. *Murabaha*'ya ek olarak *icare*, *selem* ve *mudarabe* de belirli alanlarda MFK müşterilerine sunulmaktadır.

Faizsiz mikro finans sisteminin temel zorlukları, faizsiz mikro finans hizmetleri ile ilgili eğitilmiş ve bilgili işgücünün yetersizliğinden kaynaklanan açık ve ayrıntılı bir mevzuatın yokluğu, sistemin muazzam ve zorlayıcı idari maliyetleri ve MFK'lar adına piyasadan satın aldıktan sonra malın kuruma teslim edilmemesi gibi bazı Şeriat ilkelerine uyumsuzluktur. Mikro finans sektöründeki kritik endişe finansal katılım meselesidir. Finansal katılım, her bakımdan açık ve kapsamlı politika önlemleri ile sağlanacaktır. Bunlardan en önemlileri arasında, ülkedeki kapsayıcı finansal sistemin uygulanmasının bir yolunu gösteren düzenleyici çerçeve yer almaktadır. Bu nedenle, NBE, yalnızca mikro finans sektöründe değil, aynı zamanda ülkenin genel mali sisteminde de faizsiz ve her şeyi kapsayan finansal hizmetlerin diğer biçimlerini gözden geçirmeli ve dikkate almalıdır. Bu politika önlemi, fonlara erişim için tüm engelleri kaldırır ve vatandaşların ekonomik sektörün her seviyesine katılımını artırır.

Anahtar kelimeler: faizsiz mikro finans, finansal büyüme, fakirlik, Etiyopya

ABSTRACT

THE ROLE OF INTEREST FREE MICROFINANCE SYSTEM TOWARDS POVERTY ALLEVIATION AND FINANCIAL INCLUSION IN ETHIOPIA

ABDU SEID ALI

Deprivations are a worldwide incident affecting people both in developed and developing countries. Though people in developed countries like members in Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) are being afflicted by poverty, the severity, type, magnitude and the pace of poverty is different as compared to developing countries. Poverty is one of the most critical socio-economic problems in most developing countries nowadays. Ethiopia, one of the most populous and fastest growing economies not only in Africa but also in the world is suffering from poverty and destitution. According to United Nations Development Programs (UNDP) human development index (HDI), which constitutes fundamental measurements of human development namely a lengthy and healthy life, access to education and a better standard of living, the country's ranking is among the lowest in the world. Microfinance and microcredit have been playing a great role towards reducing poverty and improving the lives of the poor and destitute. The poor section of the society cannot benefit from the conventional financial institutions like banks, insurance, money markets and the like due to institutions' priority to the urban population with low-risk profile and requirement of collateral to get loan. Consequently, the poor people don't entitle to get loan and other financial services because of their high-risk profile (the lenders think that they are unlikely to get back the money they borrowed due to the high probability of default) Financial inclusion is a vital enabler to plummeting poverty and enhancing welfare. Therefore, the main target of microfinance institutions (MFIs) ought to ensure financial inclusion of "unbanked", "unserved" or "underserved" parts of the community in order to reduce poverty, empower underprivileged population groups, and help encourage entrepreneurship and creation of employment to mention some.

This study tried to assess the role of interest-free microfinance system in financial inclusion and poverty alleviation in Ethiopia. In the last two decades, there are several studies regarding the regulatory framework, performance and financial sus-

tainability, outreach, financial inclusion, challenges and the role of MFIs towards poverty alleviation to mention some. The fact that the MFIs in Ethiopia are at infant stage, most of the studies focused on regulatory frameworks and other challenges which are the main impediments of microfinance industry in the country. Though numerous studies emphasized on the outreach of MFIs, they overlooked the religious reasons which drive the microfinance clients out of the system and the solution for that. A considerable number of Muslim populations, about one-third of the countries' 105 million people, should have an alternative form of finance based on the religion's principles and rules which deal with financial and investment issues. UNDP's HDI value indicates that Ethiopia's Afar and Somali, regions which are predominantly Muslim, have the lowest value as compared to the other regions even though the recent data show that there is a progress (see figure 1). Similarly, the regions with high MPI value (includes incidence and intensity of poverty) and with extreme destitution are Muslim dominated regions namely Afar, Somali and Beneshangul- Gumuz. Enhancing financial inclusion and thereby trying to alleviate the rampant poverty in these areas will improve the overall development of the country.

To achieve the main objective, the study took a sample of interest free microfinance windows in the existing conventional microfinance institutions in different parts of the country. In order to attain the objective of the study, descriptive method of research is used to understand the general overview and performance of MFIs in Ethiopia towards ensuring financial inclusion and reducing poverty from the country. The study will try to show how the existing interest free MFIs in some areas of the Eastern Ethiopia accomplish to bring those who are far from participation in the financial sector due to religious and other reasons to have access to finance and support their small projects which help them enhance their wellbeing. The data, which are crucial for the study will be collected from National Bank of Ethiopia- the central bank which regulates the financial systems and institutions in the nation. Even though interest MFIs are recent undertakings, data related to the conventional MFIs can be accessed from the bank's reports. Data regarding the particular interest-free MFIs will be collected from the websites, annual and performance reports, development reviews and so on. Moreover, interviews will be made with the managers and/directors of the respective interest-free MFIs concerning the institutions performances, the models and products used in financing and other services (if any), the prospects of the newly applied financial services, the challenges faced by the institutions' and clients and so on. Due to

the newness of the system and establishment of the institutions together with inability to get organized data, at this point, empirical study cannot be made. Rather, the performance and potential of these institutions towards financial inclusion and reducing poverty will be discussed. The analysis will be supported by tables, graphs, charts and other statistical tools.

Right now, conventional MFIs like OCSSCO, HMFI, DMI, SMFI and RMFI are providing interest free microfinance services in the form of credit and saving. *Murabaha*, a popular form of financing small entrepreneurs and businesspersons, is being implemented by almost all MFI which offer interest free services. They buy an asset to a customer on his/her choices and sell him/her with disclosed cost plus markup. This type of financing become very common in today's MFIs since it is easy to apply. However, special arrangements & vigilance are essential for purchase & sale of goods as some clients may deceive in the process. In addition to *murabaha*, *ijara*, *salam* and *mudarebe* are being delivered to MFI clients in the selected areas. One of the main challenges for interest free microfinance system, according to HMF officers is unavailability of clear and detailed legislation from the NBE as how to implement interest free system and it didn't mention how to treat defaults when they happen. This situation makes the system vague and prone to misinterpretation and results in the absence of standardization. Moreover, shortage of trained and knowledgeable workforce related to interest free microfinance services, immense and arduous administrative cost of the system and clients' nonconformity with some *Sharia* principles like failure to deliver the item to the institution after they acquired it from the market on behalf the MFI are also cited as additional challenges.

Having motivated by the above stated research gap, the current study will lend a hand to developmental policy makers, academicians, practitioners and regulatory agencies in order to improve the services the MFIs provide to their clients in a way that become all-encompassing and participatory so as to contribute to the broad development objectives the country. For the reason that the theory and practice of interest-free microfinance services are recent undertakings, little has been studied regarding this area due to lack of knowledge and awareness, donors and financiers demands, uncompromising microfinance systems, absence of primary studies which focus on the reasons why some people don't want to benefit from the existing system. This study will inspire and be a springboard to similar studies and researches vis-à-vis interest-free microfinance models and products that enable the poor segment of

the society to be part of the existing financial system taking into consideration religious reasons and other preferences. The study, moreover, will try to contribute in terms of assessing the regulatory and structural hurdles that affect the overall activities of MFIs in Ethiopia in general and interest-free MFIs in particular. It will also provide some information about the performance and contribution of the functioning interest-free MFIs in some parts of the country.

Key words: Interest-free microfinance, financial inclusion, poverty alleviation, Ethiopia

ÖNSÖZ

Yoksulluk azaltmak günümüzdeki gelişmekte olan ülkelerin en önemli politikalarından biridir. Yoksulluk ile mücadele çeşitli yöntemleri almaktadır. Bunlardan biri ise finansal içerme olarak bahsedilmektedir. Finansal içerme çok boyutlu bir şekilde uygulanabilir. Micro finans hizmetler bu finansal içerme yöntemlerinden biridir. Yoksul içinde yaşayan ve ana akım finansal kurumlardan borç almayı yeterli ipotek sahip olmayan için mikro finans sistemi çeşitli ülkelerde yapılmaktadır. Son zamanlarda ise İslam ilkelere uygun mikro finans hizmetler farklı ülkede yer almaktadır. Bu çalışma, Etiyopya'daki faizsiz mikro finans uygulamaları incelemiştir.

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve hazırlanma sürecinin her aşamasında değerli bilgilerini ve zamanını benden esirgemeyerek her fırsatta çalışmamla yakından ilgilenen, eleştirileriyle yol gösteren eski danışman hocam Doç.Dr. Necmettin Kızılkaya ve kısa zamanda tezini okuyup faydalı yorum yapan yeni danışman hocamı Doç.Dr. Yunus Kaya'yı teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum. Ayrıca, her türlü desteği ve benden hiçbir zaman sevgiyi esirgemeyen eşimi Seada Yimamı teşekkürü borç bilirim.

ABDU SEID ALI

İSTANBUL,2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	
ABSTRACT	
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
KISATMALAR	iv
GİRİŞ	1
1. ÇALIŞMA KAVRAMI VE TEORİK ARKAPLANI	11
1.1 Mikro finans ve büyüme ile ilgili teoriler	13
1.2 Kurumsalçı ve refahçı: iki önemli paradigma	15
2. ETİYOPYA'DA MİKROFİNANS	25
2.1 Etiyopya'daki MFK'ların tarihi geçmişi	27
2.2 Etiyopya'da finansal katılım	29
2.3 Etiyopya'da yoksulluğun azaltılmasında mikro finansın rolü	31
3. FAİZSİZ MİKROFİNANS SİSTEMİ: ALTERNATİF BİR MODEL	40
3.1 İslami mikro finans modelleri ve araçları	42
3.2 İslami bakış açısından yoksulluğun azaltılması	44
3.3 İslam MFK'larının yoksulluğun azaltılması konusundaki rolüne İlişkin ampirik literatür.....	47
4. ETİYOPYA'DA KONVANSİYONEL MFK'NDAN FAİZSİZ MİKRO FİNANS HİZMETLERİ	58
SONUÇ	69
KAYNAKLAR.....	72

TABLULAR LISTESİ

Tablo 1: Geleneksel ve İslami (faizsiz) MFK'lar arasındaki fark	67
Tablo 2: Murabaha'ya dayalı faizsiz kredi modelleri	74
Tablo 3: Faizsiz mikro finansman hizmetleri ve performansı	76
Table 4: Geleneksel ve İslam mikro finans karşılaştırması	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Etiyopya'da farklı bölgelerdeki İGE puanları.....	18
Şekil 2: Etiyopya'daki MFK'ların performansı.....	57
Şekil 3: Finansal hariç tutma.....	64

KISATMALAR LİSTESİ

OECD	:Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
MPI	:Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi
SSA	:Sahra-altı Afrika'nın
MFK	:Mikro finans kurumları
STK	:Sivil Toplum Kuruluşlar
DCSI	:Dedebit kredi ve tasarruf kurumu
ACSI -	:Amhara Kredi ve Tasarruf Kurumu
OCSSCO	:Oromia Kredi ve Tasarruf
OCSI	:Omo kredi ve tasarruf kuruluşları
AdCSI -	:Addis Kredi ve Tasarruf kurumları
IDB	:İslami Kalkınma Bankası
HMFI	:Harar Mikro finans Kurumu
DMI	:Dire Mikro finans Kurumu S.C
SMFI	:Somali Mikro finans Kurumu
RMFI	:Rays Mikro finans kurumu

GİRİŞ

Yoksunluklar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde insanları dünya çapında etkileyen bir olaydır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) üye ülkeler gibi gelişmiş ülkelerdeki insanlar yoksulluktan etkilenmiş olsa da, yoksulluğun şiddeti, türü ve hızı gelişmekte olan ülkelere göre farklıdır. Yoksulluk, günümüzde birçok gelişmekte olan ülkede en kritik sosyo-ekonomik sorunlardan biridir. Dünya Bankası'nın 2017 yılındaki küresel yoksulluk güncellemesine göre, toplam yoksul sayısı 766'dan 768,5 milyona yükseldi. Bu rakamı 1.90 / gün olan Uluslararası Yoksulluk Hattı'nı kullanarak karşılaştığımızda 2016'ya göre 2017 'de 2,5 milyon ekstra fakir yükseldiğini gösteriyor. Raporda ayrıca, Doğu Asya ve Pasifik, Avrupa ve Orta Asya ile Sahra Altı Afrika bölgelerinin yoksulluk yoğunluğu yaşandığı ve bu bölgelerin bir önceki yıla göre daha fakir olduğu tespit edildi.

Dünyadaki 104 ülkeyi kapsayan, 2010'dan önce İnsani Yoksulluk Endeksi olarak bilinen Küresel Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI), 2017 yılı bulgularında, farklı açılardan gelen yaklaşık 1,45 milyar insanın dünyada yoksulluktan mağdur olduğunu açıklamıştır. Bu bulgu, insanların yoksulluk halindeki durumunu, yoksulluktaki bölgesel ve alt bölgesel eşitsizlikleri ve yoksulluğun yapılandırılmasını dikkate almaktadır. Elde edilen bulgular, Güney Asya'nın dünyadaki yoksul insanların çoğunun% 48'ini kapladığını belirtirken, Sahra Altı Afrika'nın yaklaşık% 36'sını yaşadığını belirtmiştir. Güney Asya bölgesi en fazla sayıda MPI fakir sayısı bulunan bölge olurken Sahra Altı Afrika bölgesi ise yüzde olarak en yüksek rakam taşımaktadır.

Sahra altı Afrika bölgesi ile ilgili olarak, Afrika Kalkınma Raporu (2015), bazı Asya ülkelerinin dikkate değer bir yoksulluğun azaltılmasına rağmen, Afrika'da, özellikle Sahra-altı Afrika'nın (SSA) gelişmesinin yavaş olduğunu ortaya koymuştur. Alt bölge ayrımı dikkate alındığında, en yüksek yoksulluk Doğu Afrika tarafından kaydedilmiştir. Doğu Afrika, nispeten bozulmamış ekonomilerin yanı sıra, yoksulluk seviyelerini daha da kötüleştiren çatışmalar, kronik kuraklık ve kıtlıklardan etkilenmektedir. Çoğu Doğu Afrika ülkesinde, kırsal alanlardaki yoksulluk seviyesi kentsel alanlardan daha kötüdür. Birçok araştırmaya göre Sahra altı Afrika ülkelerinde

de aynısı geçerlidir.¹ Doğu Afrika'da dikkate alınması gereken kritik konular arasında temel hizmetlerin, altyapı geliştirmenin ve yönetişimin sağlanması yer alıyor. Özellikle, kent sakinlerinin çoğu, uygun elektrik, su temini, sağlık, ulaşım ve benzeri yerlere erişimi olmayan gecekondualarda yaşamaktadır. Temel eğitime erişimin yanı sıra, bölgedeki birçok kırsal alanın yanı sıra, kentsel alanlardaki çeşitli okullardan ve üniversitelerden mezun olanlar için istihdam şansı eksikliği de söz konusudur.²

Sadece Afrika'da değil, dünyanın en kalabalık ve en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olan Etiyopya, yoksulluk ve yoksulluktan mağdur olmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programları (UNDP) insani kalkınma endeksinin (HDI), insani kalkınmanın temel ölçümlerini oluşturan uzun ve sağlıklı bir yaşama, eğitime erişimi ve daha iyi bir yaşam standardına göre, ülkenin sıralaması dünyanın en düşükleri arasındadır. Bu boyuttan hareketle, 2015 yılında Etiyopya'nın HDI puanı, 188 ülkenin 174'ünde yer alan Sahra-altı standardında bile en düşük HDI olan 0,448 oldu. 2000'den 2015'e kadar olan döneme baktığımızda, değer 0.283'ten 0.448'e kadar yükseldiği gerçeğine rağmen, hızı Doğu Afrika'daki komşu ülkelerle kıyaslandığında o kadar yavaş ve düşük. Ayrıca, HDI skoru, İGE ölçüm endekslerinin yayılmasında eşitsizliği göz önünde bulundurmak için iskonto edildiğinde, HDI, bölgedeki en düşük oranlardan% 26.3'lük bir kayba neden olan 0.33'e dönüşmektedir. Diğer önemli ölçü ise, her biri iki gösterege daha içeren eğitim ve sağlık puanı oluşturan MPI (bazen kişi sayısı oranı olarak ifade edilir) iken, yaşam standardı altı gösteregeye dayanmaktadır. Buna göre, veriler çok boyutlu yoksul olan hane halklarının yüzde 88,2 (79.298 bin kişi), yüzde 6.7'si hayatlarının çok boyutlu yoksulluk sınırına yakın olduğunu ortaya koymaktadır (6 bin 43 bin kişi).³

Mikro finans ve mikro kredi yoksulluğun azaltılması ve yoksulların ve yoksulların yaşamlarının iyileştirilmesi için büyük bir rol oynamaktadır. Toplumun fakir kesimi bankalar, sigortalar, para piyasaları ve benzerleri gibi geleneksel finansal kurumlardan yaralanamam sebebi bu kurumlar düşük riskli ve gerekli teminat

¹ Brookings, 2017, Africa in Focus, Urbanization, poverty and social protection in East Africa <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2017/09/01/figure-of-the-week-urbanization-poverty-and-social-protection-in-east-africa/>

² Habitat for Humanity, Poverty and Education in East Africa: Breaking the cycle <https://www.habitatforhumanity.org.uk/blog/2017/04/poverty-and-education-east-africa/>

³ Human Development Report, 2016, Human Development for Everyone: Briefing note for countries on the 2016 Human Development Report

gerekliliğinden dolayı kent nüfusuna öncelik vermektedir. Sonuç olarak, yoksul insanlar, yüksek riskli profilleri nedeniyle kredi ve diğer finansal hizmetler alma hakkına sahip değildir (borç verenler, yüksek olasılıkla borçlanmalarından dolayı ödünç aldıkları parayı geri alma olasılıklarının düşük olduğunu düşünmektedir). Dünya Bankası'nın belirttiği gibi, yaklaşık 2 milyar insan resmi mali tesislere erişim hakkına sahip değildir ve en yoksul ailelerdeki yetişkinlerin sadece% 50'sinden fazlası bankacılık hizmetlerinden yararlanmamaktadır. Finansal katılım, yoksulluğun düşürülmesi ve refahın artırılması için önemli bir destekleyicidir. Bu nedenle, mikro finans kurumlarının (MFI) ana hedefi yoksulluğun azaltılması, yoksulluktan yoksun nüfus gruplarının güçlendirilmesi ve girişimciliğin teşvik edilmesine yardımcı olmak için topluluğun "banka dışı", "hizmet dışı" veya "az hizmet gören" kısımlarını finansal olarak dahil edilmesini sağlamalıdır (Joanna, 1998). Dünya Bankası finansal katılımı şöyle tanımlamıştır:

*"Finansal içirme, bireylerin ve işletmelerin, ihtiyaçlarını, işlemlerini, ödemelerini, tasarruflarını, kredi ve sigortalarını, sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde sunulan, yararlı ve uygun maliyetli finansal ürünlere ve hizmetlere erişimleri anlamına gelir."*⁴

Aynı şekilde, Finansal İçerme İttifakı, finansal kapsamın erişim, kullanım ve kalite olmak üzere üç boyutta belirlemiştir. Erişim, fiziksel yakınlık ve makul fiyatlı olarak değerlendirilen resmi ve yapılandırılmış finansal olanakların rahatlığını dikkate alır. Kullanım ise, tutarlılık, tekrarlı oranı ve kullanılan zamanın uzunluğuna sahip olan finansal hizmetlerin ve araçların gerçek kullanımı anlamına gelir. Son olarak, ürünlerin menfaat sahiplerinin ihtiyaçları için özel olarak yapılmış olup olmadıklarını güvence altına almak için finansal katılımın kalitesi önemlidir; Bu nedenle, tüm gelir seviyelerine yönelik ürünler formüle etmek için uygun alt bölümlenmeler yapılmalıdır. Finansal kapsayıcılık önem vurgulayan Ledgerwood & Gibson (2013) her koşulda bir güven düzeyini tesis etmek ve korumak finansal dahil etme sürecini geliştirebileceğini ve finansal kapsayıcılık bir toplumda çeşitli etnik veya dini gruplarla ilgilendiğimiz zaman büyük oranda anlam sağlayabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bir toplumun bazı bölümleri, yani alt sınıftaki insanlar ya da belirli bir dini grubun bir üyesi

⁴ <http://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>

olarak(inandıkları dine göre faiz vb. yasak olduğu için) finans kullanma hakkında tamamen vazgeçebilirler (Harriss-White, 2004).

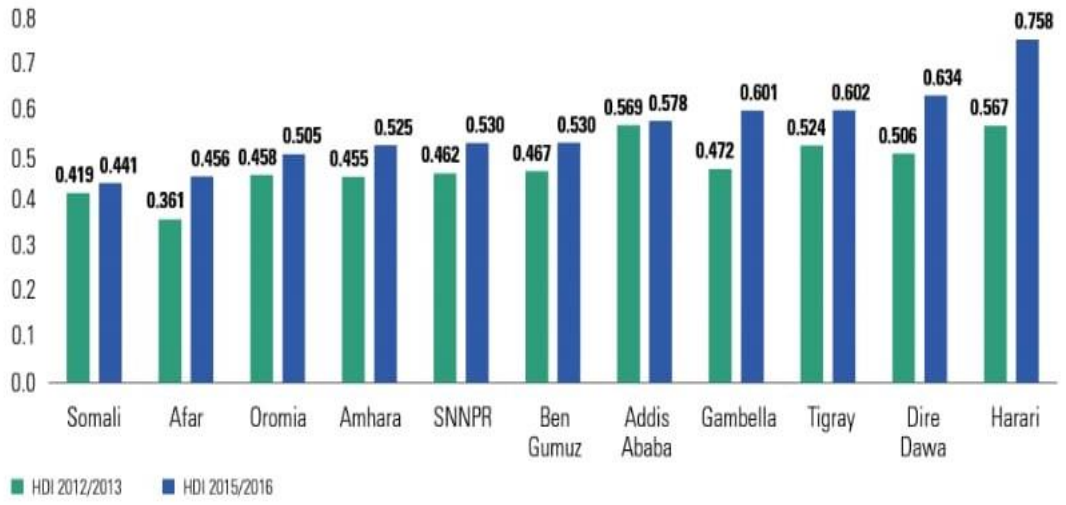
Etiyopya'da finans sektörü bankaları, sigortaları ve MFI'ları kapsamaktadır. 40/1996 sayılı ilanın ardından, yaklaşık 35 MF, resmi finansal hizmet alamayanlara ulaşmayı amaçlayan finansal hizmetler sunmaya başlamıştır. Mikro finans sektörü, bu günlerde insanların yoksul ve yetersiz hizmet alanlarına mikro krediyi kolaylaştırmak açısından önemli ölçüde ilerletmekle birlikte, yoksulların çoğu kırsal alanlarda yaşadığı için daha fazla finansal katılımı sağlamak için daha fazla çaba gösterilmelidir (Gebrehiwot & Chawla, 2016; Gashaw, 2014). Etiyopya'da finansal katılımı ilgili mikro finansın zorluklarından biri, neredeyse tüm kurumların (bazıları hariç) İslâm'da yasaklanan faize dayalı faaliyet göstermesidir. Dini görüş, Etiyopya'da mevcut faiz bazlı finansal sisteme dahil olmamak için bir neden olarak ifade edilebilir. Bazı ampirik çalışmalar, dini görüşün, genel olarak Etiyopya'da mevcut faiz temelli finansal sisteme dahil olmamak için bir genel nedeni (Andualem & Rao, 2017; Deresse & Zerihun, 2017; Fredu & Edris, 2016; Demirguc- Kunt ve arkadaşları, 2014) ve özellikle mikro finans sektörü (Mersha & Ayenew, 2018; Fareh, 2011; Guush, 2009; (Deresse ve Zerihun, 2017)) ifade edilebileceğine işaret etmiştir. Bu nedenle, yoksul insanların din, kültür ve yaşam biçimlerini göz önünde bulundurarak ihtiyaçlarını karşılayan modellerin ve hizmetlerin geliştirilmesi açısından maddi katılımın artırılması için çaba gösterilmesi gerektiği tartışılmaktadır. Bunu yaparken MFI'ler, yoksulluğu hafifletmek, girişimciliğe ilham vermek ve halkın refahını artırmak yoluyla hedeflerine ulaşabilirler.

Çalışmanın motivasyonları

Son yirmi yılda, düzenleyici çerçeve, performans ve finansal sürdürülebilirlik, sosyal yardım, finansal katılım, zorluklar ve MFKları yoksulluğun azaltılmasına yönelik rolü ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Etiyopya'daki MFK'ların genç aşamasında olması, çalışmaların çoğunun ülkede mikro finans sektörünün temel engelleri olan düzenleyici çerçevelere ve diğer zorluklara odaklanmıştır. Çok sayıda çalışma MFK'ların sosyal yardım üzerinde dursa da, mikro finans müşterilerini sistemden uzaklaştıran dini nedenleri ve bunun çözümünü gözden kaçırmışlardır. Ülkenin 105 milyon insanının yaklaşık üçte biri olan önemli sayıda Müslüman nüfusu, finansal ve yatırım konularıyla ilgilenen dine ilişkin ilke ve kurallara dayanarak alternatif bir finansman biçimine sahip olmalıdır. UNDP'nin HDI değeri, Etiyopya'nın Afar ve Somali'nin ağırlıklı olarak Müslüman olan bölgelerin diğer bölgelere kıyasla

en düşük değere sahip olduğunu gösteriyor. Benzer şekilde, yüksek MPI değerine sahip bölgeler (yoksulluk isabeti ve yoğunluğu dahil) ve aşırı tahribat ile bölgeler Müslüman egemen bölgeler olan Afar, Somali ve Beneshangul-Gumuz'dır. Finansal katılımın artırılması ve dolayısıyla bu alanlardaki yaygın yoksulluğun azaltılması için çabalar, ülkenin genel gelişimini geliştirecektir.

HDI for Ethiopia's regions, 2012/2013 and 2016/2017

Şekil 1: Etiyopya'da farklı bölgelerdeki İGE puanları

Kaynak: UNDP (2018)

Finansal katılımı arttırmak ve yoksulluğu hafifletmek için bir araç olarak mikro finansman sistemleri, müşterinin ihtiyacına uygun bir takım alternatiflere vurgu yapmalıdır. Faizsiz MFK'ler, finans sektörünü geniş kapsamlı ve esnek hale getirmek için teşvik edilmesi ve araştırılması gereken seçeneklerden biridir. Bu nedenle, bu çalışma, yukarıdaki literatürdeki boşluğun kapatmak üzere, dini nedenlerle yok sayılanların maddi katılımını zenginleştirmek ve yoksulluğu azaltmak ve ülkede genel gelişmeyi gerçekleştirmek için alternatif finansal ve yatırım ürünlerinin ve modellerinin önemine ilişkin olarak motive etmektedir.

Çalışmanın Amacı

MFK'lar, bir ülkenin sosyo-ekonomik gelişiminde, düşük gelirli insanlara finansal ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olacak finansal hizmetler sunarak hayati bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, ülkenin ekonomik gelişimini nihayetinde artıran yoksul insanların genel refahını da iyileştirir. Bununla birlikte, bu finansal hizmetlerin sağlanması, sistemden yararlanan kişilerin inançları ve dinleri gibi pek çok faktörü göz önünde bulundurmalıdır. Etiyopya, Müslüman nüfusun % 34'ünden fazlasının (Afar ve Somali bölgeleri gibi) aşırı yoksulluktan mağdur olması, bu sorunun özellikle yoksulluktan etkilenen bölgeler başta olmak üzere ülke genelinde her şey dahil finansal ve kalkınma programlarının düzenlenmesi yoluyla sorunun azaltılmasına yardımcı olmalıdır.

Bu nedenle, çalışmanın temel amacı, Etiyopya'da finansal içermenin artırılması ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik olarak faizsiz mikro finans sisteminin rolünü incelemektir.

Özellikle, çalışma aşağıdaki özel hedeflerle ilgilenmeye çalışacaktır;

- Etiyopya'daki MFK'ların mevcut performansını belirlemek
- Ülkenin gelişimine finansal katılımın önemini tartışmak
- Yoksulluğu ve yoksulluğu gidermek için faizsiz mikro finans sisteminin önemini değerlendirmek
- Genel olarak mikro finansın ve özellikle faizsiz mikro finans sisteminin bazı zorluklarını tespit etmek

Çalışmanın katkıları

Yukarıda belirtilen araştırma açığı ile motive edilmiş mevcut çalışma, MFK'ların müşterilerine her şeyi kapsayan ve katılımcı olacak şekilde hizmetlerini büyütme amacıyla kalkınma politika yapımcıları, akademisyenler, uygulayıcılar ve düzenleyici kurumlara katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, ülkenin geniş kalkınma hedeflerine de gerçekleştirmek için destek verecektir. Faizsiz mikro finans hizmetlerinin teori ve pratiğinin son zamanlardaki girişim olması nedeniyle, bu alandaki bilgi ve farkındalık eksikliği, bağışçı ve finansçıların talepleri, ödün vermeyen mikro finans sistemleri, Bazı insanların mevcut sistemden faydalanmak istememesinin nedenleri üzerinde odaklanan temel çalışmaların yokluğu nedeniyle çok az çalışılmıştır. Bu çalışma, dini nedenler ve diğer tercihler dikkate alınarak,

toplumun fakir kesiminin mevcut finansal sistemin bir parçası olmasını sağlayan, faizsiz mikro finans modelleri ve ürünleri karşısında benzer çalışmalara ve araştırmalara bir sıçrama tahtası ve ilham kaynağı olacaktır. Ayrıca, çalışma, genel olarak Etiyopya'daki MFK'ların genel faaliyetlerini ve özellikle de faizsiz MFK'ları etkileyen düzenleyici ve yapısal engellerin değerlendirilmesi açısından katkıda bulunmaya çalışacaktır. Ayrıca, ülkenin bazı bölgelerinde işleyen faizsiz MFK'ların performansı ve katkısı hakkında bazı bilgiler de sağlayacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Etiyopya'nın mikrofinans endüstrisi üzerine odaklanan çalışma, finansal katılımı sağlamak için faizsiz (İslami) mikrofinans programlarının kullanılmasının önemini incelemekte ve toplumun dışlanan kesiminin yoksulluk ve yoksunluğunu azaltmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşmak için, Etiyopya'daki MFI'lerin finansal katılımı sağlama ve ülkeden yoksulluğu azaltma konusundaki genel bakışını ve performansını anlamak için betimsel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Çalışma, Doğu Etiyopya'nın bazı bölgelerinde mevcut ilgisiz MFI'lerin, dini ve diğer nedenlerle finanse etme ve küçük projelerini destekleme ve destekleme nedenlerinden dolayı finans sektörüne katılımdan uzak olanları getirmeyi başardığını göstermeye çalışacaktır. Onların refahlarını arttırmaları. Çalışma için çok önemli olan veriler, ulustaki finansal sistemleri ve kurumları düzenleyen merkez bankası olan Etiyopya Ulusal Bankası'ndan toplanacaktır. MFI'lerin faizi en yeni girişimler olmasına rağmen, geleneksel MFI'lerle ilgili verilere bankanın raporlarından erişilebilir. Belirli ilgi alanına giren MFI'lerle ilgili veriler web sitelerinden, yıllık raporlardan ve performans raporlarından, geliştirme incelemelerinden vb. Toplanacaktır. Ayrıca ilgili performans göstermeyen MFI'lerin yöneticileri ve / yöneticileri ile kurumların performansları, finansmanda kullanılan modeller ve ürünler ve diğer hizmetler (varsa), yeni uygulanan finansal hizmetlerin umutları, zorlukları ile ilgili görüşmeler yapılacaktır. kurumların ve müşterilerin vb. Sistemin yenilikçiliği ve kurumların kuruluşuyla birlikte veri alamaması nedeniyle bu noktada ampirik çalışma yapılamamaktadır. Aksine, bu kurumların finansal katılımı ve yoksulluğu azaltma konusundaki performansı ve potansiyeli tartışılacaktır. Analiz tablolar, grafikler, çizelgeler ve diğer istatistiksel araçlar ile desteklenecektir.

Tezin yapısı

Çalışma altı / beş bölümden oluşmaktadır. İlk olarak çalışmanın tanıtımı, motivasyonu, amaçları ve katkıları dâhil olmak üzere çalışmanın genel görünümünü ele almıştır. Birinci bölüm mikro finans sistemlerinin ve kurumlarının ana teorik altyapısını ele almaktadır. Ampirik literatür taraması, genel olarak farklı ülkeler ve özellikle Etiyopya açısında referansla yapılan çalışmaları içeren ikinci bölümde ele alınmıştır. Ayrıca, hem faizli hem de faizsiz mikro finansman sistemlerini entegre eder. Üçüncü bölümde, yasal çerçeveler, sosyal yardım ve finansal katılımın yanı sıra mevcut performans ve zorlukları içeren mikro finans sistemlerinin ve kurumlarının genel hatları ele alınmıştır. Dördüncü bölüm, faizsiz MFK'ların finansal katılım ve yoksulluğun azaltılması konusundaki rollerine ilişkin performanslarına işaret etmektedir. Son olarak, özet, sonuç ve politika sonuçları ve öneriler iletilmektedir.

Önemli terimlerin tanımları⁵

Finansal içirme - bireylerin ve kurumların tasarrufları teşvik etme, kredi sağlama, sigorta planlarını tasarlama ve daha önce sahip olmadıkları elektrik ve modern ödeme sistemlerini ve benzerlerini kolaylaştırma şeklinde finansal hizmetler almalarını sağlamaktır.

İjara - MFK müşterilerinin, önceden belirlenmiş zaman dilimi için kiralama ödemeleri karşılığında bir fiziksel mülkten yararlanma avantajına sahip olmalarını sağlayan bir tür kiralamadır.

Faizsiz MFK'ler - fakirlere mali ve yatırım erişimi sağlayan ve riba⁶, gharar⁷, kumar ve diğer yasaklanmış faaliyetlerden kaçınma gibi finansal işlemlerin İslami ilkelerine dayalı faaliyet gösteren kurumlardır.

İstisna - salam'ı benzer, ancak genellikle farklı zaman aralıklarında ödeme imkanı olan ürünler üretmek için kullanılır.

⁵ Tanımların çoğu Ayub (2007), İqbal ve Mirakhor (2007, 2011) ve Obaidullah (2008)'dan şekillendirilmiştir

⁶ "Kelimenin tam anlamıyla, artış, ek yada gelişme demektir. Teknik olarak ise borç alan tarafından borç verene borç verene ödenmesi gereken asıl tutar ile birlikte, borcun bir şartı veya vadesinde uzatma olarak verilmesi gerekir." (Obaidullah, 2008).

⁷ "Bir sözleşmedeki bilgi ya da kontrol eylemlerinin kesin ve eksiksiz bir şekilde hesaplanmaması ile yaratılan herhangi bir belirsizliktir." (İqbal & Mirakhor, 2007)

Mikro kredi - toplumun çok fakir ve banka ve diğer finansal kurumlardan borç almak için niteliksiz kesimleri olanların, küçük projelerini finanse etmek ve yaşam standartlarını yükseltmek için küçük krediler aldıkları mikro finans hizmetlerinin bir ögesidir.

Mikro finans - bir dizi nedenden ötürü ana akım finans hizmetlerine erişimi olmayan yoksul ve düşük gelirli insanlara sağlanan bir mali hizmet biçimidir.

Mikro finans kurumları (MFK) – mikro finans / mikro kredi hizmetlerini tasarruf, kredi, sigorta ve ödeme sistemleri şeklinde kolaylaştıran kuruluşlardır.

Mudarebe - iki taraf arasında bir ortaklık şekli, bir miktar sermayeye katkıda bulunur ve diğeri bir işletmeyi yönetme becerisini sağlar. İadeler, üzerinde mutabakata varılan oran üzerinden paylaşılacak, ancak kayıp durumunda, yönetici sahibinden ihmalin olmaması durumunda, sermayenin katkı payı tarafından karşılanacaktır.

Murabaha - MFI'nin müşteri için satıcıdan varlık satın aldığı ve daha sonra varlığın müşteriye önceden belirlenmiş bir kar payı ile satıldığı bir finansman şeklidir. Müşteri, ileri bir tarihte bir toplu ödeme tutarı veya mutabık kalınan taksitlerle ödeme yapabilir.

Musharaka - bu tür ortaklıklarda her iki taraf da (finans sağlayan ve müşteri) hem sermaye katkısı hem de idari hizmetlerde yer almaktadır. Kâr paylaşımı, sözleşme anında kararlaştırılan sabit oranla uyumlu olacaktır, ancak zarar durumunda, o, yatırımın sermayesine bağlı olarak orantılı olacaktır.

Yoksulluk - mutlak anlamda, yiyecek, giyecek ve barınak gibi büyük ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan para eksikliğidir, oysa göreceli olarak toplumun diğer üyelerinin ekonomik konumuna ilişkin olarak tanımlar. Dünya Bankası'nın aşırı yoksulluk sınırı, günde kişi başına 1,90 dolardan azdır.

Riba - para kullanımına ilişkin getirilen getirinin Arapça terminolojisidir ve "artış", "fazla" veya "tefecî" olarak tercüme edilebilir.

Qard hasan - Faydalanıcıya, faiz ödemedi sadece anapara geri ödenecek bir kredi türüdür.

Sadakah- verenin türüne ve miktarına göre farklılık gösterebilecek arzusuna dayanan zorunlu olmayan bir hayır kurumudur.

Salam - bir çiftçinin veya küçük bir tüccarın çıktısını derhal ödemeyle birlikte MFI'ya sattığı kısa vadeli finansman aracının yaygın olarak tarıma özgü bir şeklidir, ancak ürünün teslimatı belirli bir zamanda gerçekleştirilecektir.

Takaful - bir grup insanın gelecekte üyeye beklenmedik bir felakete karşı destek vermek için bir miktar paraya katkıda bulunduğu geleneksel sigortanın alternatif bir şeklidir.

Wadia - bir MFK müşterisinin belirli bir miktar para tasarrufu sağlamasına ya da kurumun bakımı altında değerli bir mülk bırakmasına izin verdiği ve müşteri istediği zaman çekebilme fırsatı sağlayan bir sözleşme şeklidir.

Waqf - bağışçının zenginliğinin bir kısmına manevi ya da fedakâr bir amaç için bahşedilmesinin gönüllü bir biçimidir.

Zekât - İslam'ın beş temeli arasında üçüncüsüdür ve belirli bir zaman dilimi içerisinde önceden belirlenmiş kesirleri olan özel olarak tanımlanmış gruplara servetten verilecek zorunlu bir sadaka türüdür.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA KAVRAMI VE TEORİK ARKAPLANI

Bu bölümde, genel olarak finans genel bakış ve özellikle mikro finansın önemi tartışılmıştır. Mikro finans sistemlerinin temel teorileri takip edilmekte ve yoksullara kredi, tasarruf, sigorta ve çeşitli ödeme sistemlerinin sağlanmasının ardındaki mantık açıklanmıştır. Ayrıca, mikro finansın kayda değer iki paradigması; refahçılar ve kurumsalci, her iki paradigmayı ele alan birleşik yaklaşımla birlikte açık bir şekilde anlatılmıştır.

Finans, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde büyüme ve gelişmenin kalbinde yer almaktadır. Pek çok kişi, iyi organize olmuş ve canlı finansal sistemlerin, fonların en verimli sektörlerle yönlendirilmesinde, farklı riskler üstlenerek, sonuçta ekonomik büyümeyi ilerletme, gelirlerin yayılması, çeşitli fırsatların artırılması, yoksulluğun düşmesi ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi ile birlikte gerekli olduğunu savunmuştur. Öte yandan, sundukları hizmetler ile yetersiz ve münhasır olan finansal sistemi, büyüme ve gelişme motorları olması beklenen birey ve kurumlardan gelen katılımı olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, bu sınırlı sistem, insanların çoğunluğunun inovasyon ve girişimciliğini teşvik edemez ve sonunda yaşam standartlarını yoksulluğa sürükleyerek kötüleşir.

Dünyanın farklı ülkelerinde geniş kapsamlı kurumların varlığı, ekonominin nasıl işlediğini ortaya çıkaran rubriklere ek olarak ülkelerin ekonomik başarılarındaki farklılıklar ve insanları cesaretlendiren cazibeler arasında olabilir (Acemoğlu ve Robinson, 2012). Farklı büyüme düzeylerinde ekonomilerin ana hedeflerinden biri finansal hizmetlere erişim ve kapsamlı finansal sistemlerin yapılandırılmasını kolaylaştırmaktır. Katılımlı finansal hizmetler aracılığıyla, ekonomiler bu şekilde tam katılımı garantileyebilir ve tüm potansiyelin bir ekonomideki avantajlarını elde etmek için fırsatları bireyler ve işletmeler arasında eşit olarak dağıtır.

Özellikle yoksul insanlar arasında üretkenlik ve sürdürülebilir büyüme, tasarruf, ödeme, kredi, sigorta, farklı risk yönetim mekanizmalarının kalitesinin ve erişiminin yanı sıra finansal hizmetlere yönelik eğitimin artırılması şeklinde

sağlanabilmektedir. Tasarrufları bir araya getirir, en yaratıcı kullanımlarına fon ayırır ve taraflar arasındaki değişimi basitleştirir ve verimliliği artırır. İnsanların ve işletmelerin risk alışverişinde bulunabilmelerini, üretken varlıkların zararlarına karşı korunmalarını ve kendilerini sel ya da kuraklık gibi üretkenlik sarsıntılarına karşı koruyabilmelerini mümkün kılan riskleri yönetmek de önemlidir. Ayrıca, aile çevrelerinin tüketimini düzleştirmesini ve ölüm, bedensel ya da psikolojik yaralanma ya da hastalık gibi risklerle başa çıkma ve mülklerin zarar görmesi ve yok edilmesi gibi doğal felaketleri ele almada başarılı olmasını sağlar. Ayrıca, aile üyelerinin eğitimine yatırım yapma, gelecekteki iade ve hizmet için sabit kıymet satın alma ve ek bir yatırımla mevcut ürün veya hizmeti yükseltme ve iyileştirme biçiminde yatırımı teşvik eder.

Çok sayıda insan ve küçük ve orta ölçekli şirketler, doğası gereği risk nedeniyle finansal ve kapasite geliştirmeye erişemedikleri için, herhangi bir ülkenin ekonomik gelişimindeki hikâyenin bir parçası olamazlar. Toplumun bu bölümlerini içermek ve genel büyüme ve üretkenliği sağlamak için, ülkelerin finansal sistemleri bu insanların ihtiyaç ve tercihlerini dikkate almalıdır. Bu nedenle, mikro finans kurumları, birçok nedenden ötürü ana akım finans kurumları tarafından terk edilenleri kucaklamak için büyük bir rol oynamaktadır. Mikro finans terimi, farklı araştırmacılar ve kurumlar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin, terim Ledgerwood (1999) tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

“(Mikro finans) terimi, serbest meslek sahipleri de dâhil olmak üzere düşük gelirli müşterilere finansal hizmet sunulmasını ifade eder. Finansal hizmetler genellikle tasarruf ve kredi içerir; bununla birlikte, bazı mikro finans kuruluşları da sigorta ve ödeme hizmetleri vermektedir. Finansal aracılık faaliyetlerine ek olarak, birçok MFK, grup oluşturma, özgüven geliştirme ve finansal okuryazarlık ve yönetim yetenekleri gibi bir grup üyesi arasında sosyal aracılık hizmetleri sağlamaktadır. Dolayısıyla mikro finansın tanımı genellikle finansal aracılık ve sosyal aracılık içerir. Mikro finans sadece bankacılık değil, bir kalkınma aracıdır.”s.1

Mikro finans, mikro kredi ile eşzamanlı olarak, düşük gelirli insanlara ve hane halklarına hayatlarını ilerletmeyi amaçlayan küçük kredilerin sağlanması ve geleneksel güvencelere bakılmaksızın girişimci ve küçük projelere destek verilmesiyle örtüştü. Faydalanıcılara amaçlanan desteği sağlamak için sivil toplum kuruluşlar

(STK) ve yerli kurumlar aracılığıyla ağırlıklı olarak farklı devletler ve ulusal vakıflar tarafından mali ve diğer kaynaklar olarak finanse edilmektedir (La Torre, 2006). Modern zamanlarda, MFK'lar sadece ellerini topluma "yoksulların en fakir" bölümüne uzatmakla kalmaz, aynı zamanda finansal marjinalleşmeden mağdur olanları da kapsar.

Bu nedenle, Trezza'ya (2006) göre, modern MFK'lar tarafından sağlanan finansal hizmetler, küçük miktarlı kredilerden, müşterinin ihtiyaç ve yaşam tarzlarına göre, örneğin, eğitim ücretleri gibi likidite ihtiyacı olanlara ve çocukların ve diğer aile üyelerinin diğer giderleri tasarruf sağlama gibi, çeşitlendirilmiş hizmetlerden değişmiştir. Faydalanıcı, gelecekte para talep ettiği beklenmedik ve acil durumlara sahip olabilir. Böylelikle, sigorta hizmetleri bu boşlukları ve beklenmedik olaylara karşı korunmalarını sağlamaya yardımcı olabilir. Ayrıca, MFK'ların müşterileri de güvenli ve anında ödeme sistemine erişime ihtiyaç duydukları için, para transferi ve kredi ve akıllı kart kullanımı ile ilgili hizmetler hem yerel hem de yurtdışında çeşitli ödeme sistemlerini kolaylaştırabilir.

1.1. MİKRO FİNANS VE BÜYÜME İLE İLGİLİ TEORİLER

Krahnem & Schmidt (1994), finansın ülkelerin kalkınması ve büyümesi için oynadığı rol hakkında dört görüş olduğunu belirtmiştir. Birincisi, sermayenin erişilebilirliğini gerektiren yatırımın, büyüme için vazgeçilmez bir ön şart olduğunu belirten geleneksel yaklaşımdır. Bu nedenle, birçok kişi finansın ülkelerin büyümesi ve gelişmesi için ana faktörlerden biri olduğuna inanılmaktadır. Bu yaklaşımla tutarlı olarak, kalkınmanın yokluğu, yoksulluğun kendini tekrar eden niteliğinin bir sonucudur, çünkü yoksul insanların mevcut konumu, ekonominin farklı sektörlerinde tasarruf ve yatırım yapmak için yeterli gelire sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Yerel tasarruflar yatırımları ve büyümeyi desteklemek için yeterli olmadığından, yabancı kaynakların bu boşluğu doldurması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere yapılan reel varlık transferleri, büyük ölçekli sanayi ve altyapı biçiminde büyümeyi teşvik edici etkiye yol açsa da, uzun vadelerdeki düşük faiz oranlı kredilerin sunulması, mevcut sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri daha da kötüleştirdi ve yoksulluk geniş bir alana yayıldı. Bu yaklaşım fakirlerin yoksulluğun refahını, hem parasal hem de toplumsal refah hizmetlerini sunarak iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Cardin, 2017). İkinci yaklaşım, önceki yaklaşımın eksik olduğu hedef grup odaklıdır. O zamanki bu yeni yaklaşımda, perspektif, yoksulluğun azaltılması, gelir seferberliği,

istihdam yaratılması ve benzerleri olarak değiştirilmiştir. Bu nedenle, yeni yaklaşım, farklı işletmelerle meşgul olan düşük gelirli çiftçiler ve girişimciler gibi belirli hedef gruplara vurgu yaptı. Bu yaklaşım, etkinin ihmal edilebilir olmasına rağmen küçük işletmelerin küçük krediler yoluyla gelişmelerine odaklanmıştır. Finansal sistemlerin geliştirilmesi, gelişmekte olan ülkelerin finansal olarak “finansal baskı” dedikleri finansal liberalleşmeyi destekleyen üçüncü yaklaşımdır. Bu yöntem, finansal aracılığı, gelişmekte olan bazı ülkeler tarafından reddedilen finansal sistemin kökten deregülasyonu gibi ekonomik politikalarla birlikte teşvik eder. Son yaklaşım, kurumların kurulmasının önemini vurgulamış ve ülkelerin finansal sistemlerinde uygun teşvikler olmasını dile getirmektedir.

Yüzyıldan fazla bir süredir literatür düzenleyerek, Robinson (2001), kırsal ve düşük gelirli hane halklarının finansmanı ve mikro-işletmelere finansman sağlanmasını ile ilgili tedarik finansmanı, eksik bilgi paradigması, gayri resmi kredi piyasası ve tekeli rekabet olarak temel teorilerini özetlemiştir. Birinci teori, arz öncü finansmanı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yirminci yüzyılın ortalarında meydana geldi. Teori, gelişmekte olan ekonomilerin büyümesini katalize etmek için, talebin ortaya çıkmasından önce kredileri kolaylaştırmanın alışılmış bir şey olduğunu belirtmektedir. Bu teori, üretkenliklerini ve büyümelerini artırmak için tarımsal girdiler satın almak için finansman sağlayamayan yoksul çiftçiler nedeniyle uygulandı. Bu yararlanıcılara kredi sağlanması, geleneksel finans kurumlarında yer alamayacakları küçük kredilere erişebilmelerini sağlar. Bu teoriye dayanan çeşitli programlar, yoksulların doğrudan başarısızlığa uğraması, fonların siyasi ücretlere ve kırsal liderlere dönüştürülmesi, kredinin ödenmesinde büyük bir başarısızlık ve büyük kayıpları, tatmin edici işlem maliyetleri, zayıf kredi alıcılarının gereksinimleri vb. bu teorisinin aleyhine olmasına sebep oldu.

İkinci teori ise, bireylerin eksik ve pahalı bilginin olduğu bir durumda nasıl davrandığını ele alan eksik bilgi paradigmasıdır. Bu, bir taraftaki değerli bilgilerin varlığını diğer bir işlemin pahasına temsil eden asimetric bilgi fikrini getirir. Bu teoriyi mikro finansmanla ilişkilendirdiğimizde, borç alanlar borç verenlerden avantajlı bir konumdadır; çünkü yatırımcıların yatırım tercihleri, risk toleransı, kredi ve diğer bilgileri karşılama yetenekleri ve hazırlıkları, borç verenler tarafından bilinmemektedir. Bu nedenle, borç verenler, yüksek temerrüt riskinden dolayı muhtemel zararlarını telafi etmek için muazzam bir faiz oranı talep etmektedir. Daha yüksek faiz oranı, borç verenler için kazancı artırsa da, düşük riskli borç alanlarının kredilendirme formunu

yabancılaştırarak olumsuz bir etkiye sahip getirmektedir. Diğer zorluk ise ahlaki bir tehlikedir - bir anlaşma yapıldıktan sonra taraflardan birinin davranışındaki değişim isabetidir. Borçlular, yüksek faiz oranının ödenmesini haklı çıkararak riskli faaliyetlerde bulunabilir.

Tekelci rekabet teorisi, "*piyasada ürünün farklılaşması ya da coğrafi parçalanması nedeniyle çıktılarını yakın ama mükemmel bir şekilde yerine geçmeyen çok sayıda firmanın bulunduğu pazar durumu*"⁸, üçüncü ve son teori olarak Robinson (2001) tedarik lideri finans ve kusurlu bilgi paradigma teorileri sonrasında tarafından açıklanmıştır. Bu teori, ürün ve hizmetlerin ele alındığı piyasa yapısında yaygın olmasına rağmen, birçok çalışma kırsal kredi piyasalarına farklı şekillerde bağlanmıştır (Hoff ve Stiglitz, 1993; Haugen, 2005; Besley, 1994). Ödünç verenler, gelecekte beklenen bir değer karşılığında borç alanlara bir miktar para sağlayarak günümüzün yararını vazgeçer. Ancak bunu yaparken, borç veren tarafından finanse edilen projenin, temerrüde düşme riskiyle karşı karşıya kalabilecekleri şekilde başarılı olma ihtimali yoktur. Bu olası zararı hafifletmek için borç verenler, borçlunun borçlarını geri ödememesi nedeniyle borçlanabilecek kâr miktarını ve borçlanma olasılığını dengeleyen bir mekanizma olarak faiz oranını kullanırlar.

Yukarıdaki teorik temellere uygun olarak, (Levine, 2005) finansın gelir dağılımı ve yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini incelemek gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlantı özellikle önemlidir çünkü gelir dağılımı tasarruf tercihlerini, kaynakların dağıtımını, inovasyona yönelik teşvikleri ve kamu stratejilerini etkileyebileceğinden, büyümeyle bağlantılıdır. Ona göre, finansal gelişme ile gelir dağılımı ve yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişki hakkında tartışmalar var.

İlk kamp, finansal araçların gelişiminin, fakirlerin kendi işlerini finanse etme kaynağına sahip olmaları, kredi ve diğer mali destek almak için teminat ve güvenli siyasi ağlara sahip olmadıklarından, fakirlerin sermayeye erişmelerine izin vermediğini ileri sürmektedir. Böylece, fakirlere kredi verilmemesi, onları yatırımların faydalarını almamaya zorlamaktadır. Orantısız sermayenin bir sonucu olarak yavaş büyüme, finansal sistemin verimsiz ve yoksul olmasını sağlar, bu da sermayeyi, amaçlanan amaç için kullanmak suretiyle faydalanabilecek düşük gelirli girişimcilere akıma zorlar. Öte yandan, diğer kamp, mali sistemin iyi bir şekilde işlemesi durumunda, toplumun büyük bir yüzdesinin, girişimcilik ve şirketler kurarak yatırım ve

⁸ Penguin, A Dictionary of Economics, 1975, p.289

sermaye oluşumuna katılmalarını sağlayan çok sayıda finansal tesise erişebileceğini öne sürmektedir. Bu durumda, sermaye sadece toplumu ve topluluğun üst sınıfını getirebilecek olanlarla sınırlı değildir.

Dış finansman primi ile borçlunun net değeri arasındaki çelişki nedeniyle, yoksulluk içinde yaşayanlar ve kredilerini güvence altına alacak herhangi bir özelliği olmayanlar ana akım finans kurumlarından kredi alamamaktadır. Bu nedenle, bu kurumlar, temerrüde düşme olasılığı düşük olan insanlar ve şirketler lehine olmuştur (Gentler ve Rose, 1991).

1.2. KURUMSALCI VE REFAHÇI: İKİ ÖNEMLİ PARADİGMA

Daha önce açıklandığı üzere, MFK'ler, tasarruf, kredi, sigorta, ödeme sistemleri ve benzerleri gibi geleneksel ve ana finans kurumlarının sağladığı hizmetlerden mahrum bırakılan toplumun yoksul kesimini desteklemeyi hedeflemektedir. Düşük geliri ve finanse edilmeyen fakir insanlar, farklı işletmelere katılmalarını kolaylaştırmak, aile üyelerini daha iyi eğitim, sağlık ve fakirliği ve yoksulluğu en aza indirgeyen geliştirilmiş yaşam standardını destekleyerek çeşitli finansal hizmetler elde edebilirler.

Her ne kadar herkes, mikro finansmanın, yoksul insanların yaşam tarzını, felsefi yöntemleri, kurum çeşitlerini ve yararlanıcılarını zenginleştirdiğini kabul etmesine rağmen, hükmün getirdiği sistem paradigmalardan paradigmalara farklılık göstermektedir (Woller ve diğerleri, 1999). Buna ek olarak, kurumların yasal formu, ortalama kredi tutarı ve kurumların hedeflediği ilgili piyasa da uyguladığımız paradigmalara göre farklılık göstermektedir (Paris, 2013). Genel olarak konuşursak, finansal sürdürülebilirlik bir düşünce okulunun en önemli önceliği haline gelirken, ekonomik ve sosyal etki diğer kampın vurgusu olmuştur (Morduch, 2000).

MFK'ların ulaşımı nasıl sağladığına ve sürdürülebilirlik meselesine yönelik yukarıdaki tutumlar çekişmeli hale gelen iki büyük paradigmayı getirmektedir ve bu tartışma Morduch (2000) tarafından "Mikro finans Şeması", yani refahçı ve kurumsalcı yaklaşımlar olarak etiketlenmiştir. Refahçı kampı, yoksullara, yoksulların refahını artırmak ve refahı iyileştirmeye odaklanan STK ve kooperatif kurumlarından bağışlar ve sübvansiyonlar yoluyla yaşam standartlarını yükseltmek için desteklenmelidir. Bu paradigmanın savunucuları, MFK'ların yoksulluğun azaltılması amacına ulaşmadaki

performansının, kurumların performansını değerlendirmek için en önemli koşul olabileceğini iddia etmektedir (Engels, 2010).

Bu yaklaşımın önemli bir avantajı, kurumların farkındalıklarını daha yakından tanımalarına izin verdiği için, bu yaklaşımı daha iyi anlayabilen yoksulluğu azaltmak için MFK'ların oynadığı rol olarak Olivians-Polanco (2004) tarafından dile getirilmiştir. Gelir ve üretim seviyesi, satışların performansı, müşterilerin sahip olduğu varlıkların durumu ve benzerleri, programın MFK müşterileri üzerindeki etkisini incelemek için bir ölçü olarak kullanılabilir. Olivares-Polanco (2004, s. 6) "refahçıların kullandıkları yöntemlerin, gelir düzeyi, üretim düzeyi, satış, varlık düzeyi ve müşterilerin genel refahı gibi bağımlı değişkenlerdeki değişimleri ölçerek, programın müşterileri üzerindeki etkisini ölçtüğünü belirtmiştir." Schreiner'e (2002) göre, refahçıların yaklaşımının, çok fakir müşterileri hedef alması beklenmektedir. Refahçılara göre kurumsal yaklaşımın hedeflediği daha az yoksul müşterilere hedeflenmektedir.

Woller, et. al, (1999), refahçıların, kendilerini ve ailelerini nihayetinde geliştiren farklı kaynaklardan sağlanan sübvansiyonlar yardımı ile kendi işlerini kurarak yoksulların hayatının iyi yöne değiştirilmesini odaklandığını açıklamıştır. 2006 yılında Nobel Ödülü'nü kazanan Bangladeşli Grameen Bank ve kurucusu Muhammed Yunus, Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki benzerlikleri pratik açıdan bakıldığında refahçının paradigmasını büyük başarılarından bazıları olarak sayılmaktadır.

Ana argümanlar kısaca, Degefe (2009) tarafından açıklığa anlatıldığı üzere refahçılar, derinlikten ziyade genişliğe odaklanan değer bazlı güvence sağladıklarına inanmaktadır. Ayrıca, mali yeterliliğe vurgu yapılmasının, kurumların kar güdüsüne yöneleceğini ve sonuçta yoksulluğun azaltılması olan ana hedefi kaçırdığından endişe ediyorlar.

Buna ek olarak, fakirlerin yüksek faiz ödeyebileceği fikriyle ikna edilmiyorlar. Bunun yerine, fakirlerin yüksek faiz oranının ücretlendirilmesinin sadece onları mali sistemden dışlamakla kalmayıp, aynı zamanda insanların hayatını iyileştirmeye yardımcı olacak yaratıcı işlerin olmaması nedeniyle yoksulluğu en aza indirmeye karşı direniyorlar. Ayrıca, kurumsalların MFK'ların performansını ölçtüklerini ve daha sonra mikro finans modellerinin ölçek ve maliyet kapsamını vurguladığını, öte yandan da sosyal yardımla ilgilenmeye çalıştıklarını eleştiriyorlar.

Kurumlar yaklaşımı olan ikinci kamp, daha fazla müşteriye sürdürülebilir bir biçimde ele almak için karlarını maksimize etmek amacıyla fakirlerin en yoksul kesiminden daha az riskli olduğu düşünülen girişimci fakirlere büyük miktarda kredinin uzatılmasına odaklanmaktadır. Bu paradigmanın destekçileri, uzun vadede hizmet sunarak, finansal hizmetlerin hedeflenen müşterilere erişimini genişletmekten endişe duymaktadır. Refahçı yaklaşımın savunucuları, bağışçıların ve hükümet kaynaklarının giderlerini karşılamak için kısa vadeli kazançlara odaklandığından dolayı, refakatçi yaklaşımın taraftarlarına karşı çıkıyorlar. Diğer andan, kurumsalcılar ise MFK'ların müşterilerini bakıma sunma konusundaki daha büyük tablo üzerinde durması gerektiğini savunuyorlar. (Paris (2013). Moon (2009), kurum yaklaşımının mikro finansı temel bankacılık pratiği noktasından ele aldığını ve savunduğu çalışmada, yoksullara borç verme ile ilgili temel zorlukların üstesinden gelmek için mikro finansın geleceği ile büyüldüğünü iddia etmiştir. Muazzam işlem maliyetleri, risk değerlendirmesinin sıkıntısı, müşterileri takip etme ve teminat temin edilememesi, günümüzün mikro finans modellerinin temel zorlukların en kritik olanlarıdır. Bu nedenle, bu sorunların üstesinden gelmek için mikro-finansmanın uzun vadeli bir amaçla ticarileştirilmesi yaklaşımın uyguladığı bir çözüm gibi görünmektedir.

Ledgerwood (1999), kurumların sürdürülebilirliklerini olumsuz yönde etkilediğinden, kurumların, kredinin sübvansede edilmesine bağlı olarak kalkınmanın gerçekleştirilemeyeceği ana argümanlarını derlemiştir. Ayrıca, çok sayıda işlem maliyeti ve kredi sağlayıcılarının yaptıkları pazarlarda eksik bilgilerin bulunması nedeniyle yüksek faiz oranını haklı çıkarırlar. Kreditorlerin verimliliği ve odak noktası, kurumların sürekliliği ile birlikte sürdürülebilirliklerine göre belirlenebilir. Dahası, sübvansede edilen mikro finans hizmet biçimi, gereksiz hükümet işe karışmasını ve fonun istismar edilmesi, yolsuzluk ve yoksulluğun azaltılması amacını nihayet kaçıran diğer mali skandal yoluyla potansiyel olarak kötüye kullanımını getirebilir. Diğerleri ise, mikro-ekonomik duruşta, sübvansiyonun, fakirlere önemli ölçüde yarar sağlasa bile, toplumda finansal aracılık rolünü yerine getirmeden, ekonominin / insanların bir alt-bölümden diğerine fonların yeniden yerleştirilmesini savunmaktadır.

Öte yandan, refahçılar ve kurumsalcılar paradigmalarının yanı sıra, her ikisi yaklaşımın da faydalanabileceği görüşünü desteklemektedir. Bassem (2012), yukarıdaki iki paradigma arasında, hem MFK'ların mali performansının hem de farklı küçük projelerin sübvansede edilmesi yoluyla yoksulların hayatının iyileştirilmesinin sosyal hedefinin (sosyal erişim) yer alması gerektiğini açıklamıştır. Buna ek olarak,

Yaron (1994), mali ve maddi yardım açısından hükümet ve kurum fonlarına ihtiyaç duydukları için MFK'lar ilk kurulduğunda, refahçı yaklaşımın uygulanmasını akla getiren “kazan-kazan” önermesi fikrini desteklemektedir. Ayrıca, bu kurumlar üslerini güçlendirdikten sonra, fonlarını üretmeleri ve çok sayıda faydalanıcıya hizmetlerini yaymak için sürdürülebilirliğe odaklanmaları gerektiğini savundu. Bu yaklaşımın önemini destekleyen Krauland (2012), iki paradigmanın hedeflerine ulaşmak için farklı bir rotaya sahip olmasına rağmen, iç içe geçme yaklaşımının, müşterinin iman ettiği ve kurumların bağımlılığının oluşturulduğu şekilde potansiyel işlem maliyetlerini mümkün kılacağını teyit etmektedir. Bu nedenle, kurumlar uzun süredir var olduklarında, bu hizmetleri farklı müşteriler için genişletmeyi amaçlayan çeşitli finansal hizmetler sunabilmektedirler. Her iki yaklaşımın da hedef alanların çeşitlendirilmesi ve müşterilerin yoksullara daha iyi hizmet vermesi ve mali kurumların kendi kendine yeterliliğini sürdürmeleri yönündeki talepleri dikkate alarak, iki yaklaşımın karışımı Cloet (2014) tarafından desteklenmiştir. Aynı şekilde, Kodongo & Kendi (2013), kurumsal paradigmanın yüksek riskli müşterileri hedefleyen MFK'lar tarafından uygulanabileceğini, buna karşılık kurumların müşterilere karşı daha az riskli olması durumunda refahçı yaklaşımın pratik olabileceğini öne sürmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ MİKROFİNANS SİSTEMİ: ALTERNATİF BİR MODEL

Kapsayıcı finansal kurumların dünyanın farklı yerlerinde kalkınmayı, refahı ve yoksulluğu ve yoksulluğu azaltmaya yönelik önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Mikro finans kurumları, kredi, tasarruf, sigorta ve çeşitli ödeme sistemleri şeklinde toplumun ihmal edildiği “riskli” olduğunu inanılan kesimler için bir sürü finansal hizmet sunmaya çalışmaktadır. Bu hizmetler geleneksel finansal kurumlar tarafından, ödünç aldıklarını geri ödemeleri için bir şey olarak teminat verebilmeleri nedeniyle daha iyi durumda olan kişilere öncelik verilir. Bir toplumun uyguladığı ekonomik faaliyetler, kültürleri, dinleri ve yaşam tarzı ile şekillenebilir. Birinci bölümde daha önce açıklandığı gibi, dinin inananların ekonomik yaşamını şekillendirmeye yönelik büyük bir etkisi vardır. Bu nedenle, mevcut ekonomik ve finansal sistem bu talepleri dikkate almalı ve alternatif modellere ihtiyaç duyanları kucaklamak için bir platform oluşturmalıdır. Bu sistem, büyük kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için çoğunlukla Müslüman ülkelerde yaşayan düşük gelirlili faydalanıcıları ve finansal hizmetleri genişletmeye yardımcı olacaktır.

İslami ilkelere dayanan MFK'lar, 1970'lerde Orta Doğu'da İslami bankacılık uygulamasının gelişinden sonra, küçük ölçekli girişimcilere fon sağlamak ve yoksulluğu hafifletmek için ortaya çıkmıştır. Bu endüstri, faydalanıcıları, İslami inançları ve yoksulluğun azaltılmasını, finansal gelişmeyi ve finansal katılımı vurgulayan değerlerine dayanarak hedeflemeye çalışan yeni bir gelişmedir (Riwajanti, 2013). Her ne kadar faiz ödemelerinin göz ardı edilmeksizin en iddialı geleneksel mikro finans haricinde, İslami perspektiften mikro finans modelleri üzerinde çalışmış yazarlar tarafından sağlanan özel bir tanım olmamakla birlikte, Smolo (2012), İslami mikro finansı şöyle tanımlamıştır:

“İşlerini finanse etmeye veya işletmelerini sürdürmelerine yardımcı olmak için düşük gelirli müşterilere, düşük gelirli müteşebbislere İslami finans modlarına dayanan bir sermaye yatırımı (nakit veya aynı)”s.11

İslami mikro finans, toplumsal gelişmelere ulaşma sorununu ele alır ve her üyenin gelir büyümesine, gelirlerin pratik olarak yaygınlaştırılmasına ve toplumun tüm üyeleri için insafli ve adil fırsatların düşük gelirli yaşamın ilerletilmesi için yapıcı eylemler olarak teşvik edilmesine yardımcı olmasını sağlar. İnsanlar, mülk sahipliğine rehberlik etme yöntemini ve ayrıca ihtiyati tedbirler olarak yanlış yönetimlerden kaçınma yöntemini uygular (Mansori ve arkadaşları, 2015).

Birinci bölümde belirtilen refahçı ve kurumcu kamplar hakkındaki tartışmalara ilişkin olarak, İslami mikrofinans sistemi, finansın sürdürülebilirliğine ve mikrofinans kuruluşlarının desteklenmesine bağlı kalmak yerine fakirlerin refahını artırma eğilimindedir. Mahmood ve arkadaşlarının (2017) ADB (2009) 'ya göre, İslami mikrofinans hizmetleri ile ilgili verileri kurumcu kampı yerine refah stilini oluşturduğuna göre. İkinci yaklaşımın, hizmetten hizmet alan müşteri sayısının, yoksulluktan kurtulmaları için düşük gelire hizmet sunmak yerine öncelik verildiğini savunuyorlar. Hasan ve arkadaşları (2017) ayrıca sürdürülebilirlik sistemine odaklanmanın bize ihtiyaç duyan toplumun gerçek imajını göstermediğine ve sistemden faydalanıcılara inanmadığına inanmaktadır. Toplumun refahına, gelirin artırılması, varlık sahipliği, insan sağlığı, eğitim ve benzeri konularda öncelik verilmesi gerektiği görüşündedirler. Ek olarak, Yumna ve Clarke (2014), zekatin yalnızca mikrofinans kuruluşlarında finansın sürdürülebilirliği için değil, aynı zamanda yoksulluğun azaltılmasına da yardımcı olmasını önermiştir. Zekâtın, refahçılar ve kurumcular arasındaki sıcak anlaşmazlığı çözmek için her iki uygulamaya da karışmanın elverişli bir alternatifi olduğunu belirtti.

2.2. İSLAMİ MİKRO FİNANS MODELLERİ VE ARAÇLARI

Daha önce de açıklandığı gibi, riba'nın ve İslam'ın temel ilkelerine aykırı olan diğer meselelerin mevcudiyeti ve geleneksel finansal kurumlar ve ana İslami bankalar kullanmayanlar için İslam'a uygun olan MFI'ların ortaya çıkmasının altında yatan neden haline geldi ve çok sayıda finansman modeli ve enstrümanı kullanılmaya başlamıştır. İslami ilkelere bağlılıklarından dolayı mali hizmetlerden yoksun

bırakılanları dâhil etmek, yoksulluğu azaltmak ve düşük gelirli insanların refahını yükseltmek için, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda MFI'ler tarafından çeşitli model ve ürünler geliştirilmiştir. Yaygın olarak kullanılan İslami modellerin ve ürünlerin bazıları burada resmedilmiştir.

2.2.1. Murabaha

Bu tür bir finansman sadece İslami bankacılık sektöründe değil, aynı zamanda finansmanın diğer biçimleriyle kıyaslandığında, dünya çapında mikro finans sektörlerinde de öne çıkmaktadır. Murabaha, alıcının taksitli fiyatı ödeyebilmesini mümkün kılan ürünün maliyetine fiyat artışları getiren alım satım mekanizmalarına dayalı bir finansman şeklidir (Khan, 2008). Bu modda, maliyet ve işaretlemenin hem finansör hem de müşteri tarafından bilinmesi gerekir, aksi takdirde işlem açıklanmayan işaretleme dayanan musawama adı verilen başka bir form olabilir (Obaidullah, 2008). Murabaha, mikro finansa sahip olanların, varlık ya da üretim için bir varlığa sahip olmalarını sağlayan bir alternatif finansman modeli olarak kullanılabilir.

Bu finansman şekli, grup üyeleri arasında temerrüde var ise her grup üyesinin sorumlu olduğu bir grup düzenlemesi üzerine uygulanabilir. MFK ile müşteri arasındaki murabaha sözleşmesi aşağıdaki gibi bazı şeriat ilkelerine uymalıdır; mallar satış sırasında mevcut olmalıdır, MFI mallara sahip olmalıdır, malların pazarlanabilir değere sahip olması, malların şeriatta yasaklanmış faaliyetlere dahil olmaması, malların taraflarca bilinmesi ve açıkça tanınması, malların devri konusunda kesin bir hüküm bulunmalı ve sözleşme ile ilgili herhangi bir şart olmamalı ve malın maliyetini oluşturan fiyat eklenmeli ve eklenen işaretler sabit ve değiştirilemez olmalıdır (Haron & Hock, 2007). Bu finansman formu, mülkiyet riski ve bir yatırımcı olarak hareket eden MFK'lar için varsayılan risk gibi bazı risklere sahiptir. Varlık finansör tarafından satın alındığı ve sahip olduğu için, sahip olma, taşıma, depolama ve transfer etme vb. ile ilgili riskler yaygın olabilir. Ayrıca, temerrüt riskinin asgari düzeye indirilmesi için kredi kuruluşu teminat isteyebilir. Bununla birlikte, mikro finans söz konusu olduğunda, müşteriler çoğu zaman teminat getirecek bir değere sahip olmadıkları için teminat getiremezler. Bu nedenle, riski azaltmak için tüm üyelerin birbirlerinden sorumlu olacakları grup kredilendirme modeli gibi mekanizmalar uygulanabilir.

2.2.2. Mudarebe

Mudarebe, bir tarafın paraya (rabbul mal) ve diğerine (mudarib) katkısı, uzmanlığı, işi yapma zamanı getirdiği bir finansman ortaklığı biçimidir. Bu sözleşme kapsamında, her iki tarafın da kâr payı oranı üzerinde mutabık kalması ve girişimcinin ihmali ve suiistimalinin olmaması halinde paraya yatırım yapan tarafın zararları karşılanacaktır (Ayub, 2007). Bu ortaklık şekli, sözleşmenin yapıldığı tarihte yapılan anlaşmaya göre, taraflar arasında kar paylaşılıncaya kadar belirli bir süre için geçerlidir. Mudarebeh modeli, MFK'nın sermaye ve mikro girişimci olarak iş yapmak için para kullanan mudaribi olarak hareket ettiği mikro finans sisteminde kullanılabilir (Abdul Rahman, 2007). Bu model mikro finans sisteminde uygulandığında, Dhumale & Sapcanin (1999) 'a göre bazı eksikliklere sahiptir. İlk sorun, mikro finans girişiminden alınacak kârın belirsizliği ve tutarsızlığıdır. Ayrıca, girişimcilerin hesapları uygun şekilde tutmaması olasılığı vardır. İkinci dezavantaj ise, bu tür bir modelin kredi yönetiminde ve kredi memurları tarafından izlenmesinde yük oluşturabilmesidir.

2.2.3. Müşareke

Musharakah, hem sermaye sağlayıcısı hem de mikro girişimcinin, önceden belirlenmiş bir orana göre karı paylaşmayı kabul eden bir iş girişimine bir miktar para kattığı, diğer yandan da tahsis edilen tarafın sermayeye göre paylaşılacağı finansmanın diğer ortaklık şeklidir. Bu modelde, tüm ortaklar iş girişiminin yönetimine katılma ayrıcalığına sahiptir. Tersine, taraflar yönetimde yer almamaya karar verirler (Smolo, 2012). Musharakah modeli uzun süre kalabilir ya da bir partnerin payının diğer ortak tamamen işletme veya mülk sahibi oluncaya kadar kademeli olarak azaldığı azalan bir musharakah (musharakah mutanaqisah) şeklinde olabilir. Abdül Rahman'a (2007) göre, azalan musharakah, mikro girişimcinin işin sahipliğini yavaşça almasına izin veren mikro finans programı için en uygun finansman biçimidir. Bu üründe yukarıda mudarebeh modelin örneğinde olduğu gibi birtakım zorluklar var, mikro girişimciler hesapların doğru kayıtlarını alıp gerçek karı hesaplayamazlar. Ayrıca, çoğu İslami finans ürünü kişisel bağlantılarla güven ve güvence temelinde tasarlandığından, müşterinin her hareketini kontrol etme ve kontrol etme maliyeti dayanılmazdır (Khan, 2008). Bu finansman modunun doğasında bulunan diğer risk,

MFK'nin sermaye miktarını tam olarak telafi edemediği sermaye yetersizliğidir. Talepte bulunan üçüncü taraf güvencesi, bu riski azaltmak ve kayıp sermayesini azaltmak için bir yol olabilir.

2.2.4. İcare

Bu model geleneksel kiralamaya benziyor ancak uygulamada bazı farklılıklar var. İcara sözleşmesinde, bir varlığın veya mülkün sahibi, karşı tarafın sözleşmenin bitimine kadar önceden belirlenmiş kira ödemelerine karşı intifa ettirilmesine izin verir. Mülkiyet icara döneminde mal sahibinin elindedir ve müşteri kiralanan varlıktan yararlanma hakkına sahip olacaktır. Son zamanlarda, ijarah wal iqtina ya da "kiralama-satın alma sözleşmesi" olarak adlandırılan yeni bir sözleşme türü, geleneksel kiralama-satın alma sözleşmesiyle karşılaştırılabilir bir uygulama haline gelir. Bu sözleşmede, normal kira sözleşmesiyle birlikte, mal sahibinin kira sözleşmesi sona erdiğinde kiracıya kiralanan varlığın satılmasına veya verilmesine söz verilir. Uzmanlar iki anlaşmanın hem kira hem de satış sözleşmelerinin aynı anda yapılamayacağı için ayrı olması gerektiğini vurgulamaktadır (Iqbal ve Mirakhor, 2011). Bu sözleşme türü, sözleşmenin tamamlanmasına kadar varlığın intifalarını kullanmak isteyen ve varlığa hediye, sembolik fiyat veya belirli bir miktar parayla sahip olma fırsatına sahip olan düşük gelirli kişiler için uygundur. . Diğer finansman ve sözleşme biçimleri gibi, icara ayrıca, kiracının periyodik kira ödemelerini zamanında ödememesinden dolayı ortaya çıkabilecek yerleşim riski gibi risklere de sahiptir (Haron ve Hock, 2007). Diğer risk, kiralanan varlığın zararı, ihmali, çalınması ve / veya kaybedilmesi olabilir. Kiracı tarafının dikkatsizliği ve kabahatleri varsa ve bu durum kayıp veya yıkımı tetiklediye, kiracı yükümlü olacak ve bu zararı telafi etmelidir. Ancak, böyle bir olayın yokluğunda risk, kiralayan tarafından karşılanacaktır. Kiralayan, primin kira ödemesine dahil edileceği İslami sigorta (takafül) mekanizması ile riski yönetebilir (Obaidullah, 2008).

2.2.5. Karz hasan

Diğer kredi türü, bazen yardımsever kredi veya faizsiz kredi olarak adlandırılan qard hasan'dır. Bu tür bir kredide, borçlunun sadece anaparayı ortaklık, kontrat, satışa dayalı veya başka herhangi bir sözleşmede bulunmadan geri ödemesi istenir. Qard hasan, insanlar arasındaki zenginlik transferini artırıyor, yoksulların kendilerini

kurmaları ve nihayetinde hayatlarını değiştiren ve sonunda yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olan ekonomiye katkıda bulunan bir Şey üretmeleri için bir fırsat yaratıyor. Bazı akademisyenler, ofis kirası, personelin maaşı ve diğer ofis harcamaları gibi fiili masraflar olarak kabul edilen hizmet ve idare masrafları için bir miktar ücret alınmasına izin vermektedir (Khan ve Phillips, 2010). Ana akım İşlami finans, qard hasan'a etkileyici bir finansman aracı olarak çok az ilgi gösterse de, birçok ülkede düşük gelirli kişilerin ekonomik rüyalarını destekleme ve kolay finansman aracı olarak desteklemek için İşlami Müktesebatlar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Őariat perspektifinden diğer modellere kıyasla sağlam bir zemine sahip olduğu için “saf ve etkili” finansman araçları olarak kabul edilmektedir (IRTI, 2007).

2.3. MİKRO FİNANS İÇİN MUHTEMEL FİNANSMAN KAYNAKLARI: ZEKĀT, SADAQAH VE AWAKAF

İşlami ilkelere dayanan mikro finans sistemlerini desteklemek için gereken fon kaynağı zekĀt, sadakat ve vakıf Şeklinde başlatılabilir. Gelişmekte olan ülkelerde bu araçların yoksulluğu azaltma, gelir ve servet dağılımındaki rolü konusunda farklı teori ve uygulamalar vardır. İşlam'ın beş ayağından biri olan ZekĀt, toplumda servet paylaşımını teşvik etmekte ve azınlığın elindeki servet konsantrasyonunu engellemektedir (Hassan, 2010; Ahmed, 2004). ZekĀt, düşük gelirli gruba erişimlerini olumsuz yönde etkileyen mikro finans kuruluşlarının sürdürülebilirliğini zenginleştirmenin bir aracı olarak düşünülebilir. Yumna ve Clarke'a (2011) göre, mikro finans kuruluşlarının sürdürülebilirliklerini ve ulaşmalarını artırmak ve temel yoksulluk azaltma hedeflerine ulaşmak için zekĀt gibi hayır yükümlülükleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Aynı Şekilde, İbrahim ve Gazali (2014), Malezya'daki mikro girişimciler için bir finansman kaynağı olarak zekĀt fonlarının kullanılmasını Őiddetle tavsiye etti. Bu mekanizma sadece gelir eşitsizliğini azaltmayı garanti etmiyor, aynı zamanda yoksulluğu azaltmaya da yardımcı oluyor. Kuzey Nijerya'da yaptığı araştırmada Hüseyin (2017), bölgedeki ekonomik açıdan dinamik ancak imtiyazlı nüfusun yoksulluğu azaltmak için ZekĀt gibi Müslüman dostu finansman türleri tarafından desteklenebileceği sonucuna varmıştır. Bu nedenle, yoksulluk ve Etiyopya gibi büyük gelir eşitsizliğinden muzdarip ülkeler için, zekĀt yoksulluğun azaltılmasında ve yoksulların yaşamının iyileştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Vakıf (oğul vakıf), bağış ve kalıcı kullanım için bazı varlıkların ayarlanması olarak uygulanan başka bir araçtır. Awqaf birkaç form alabilir. Camiler ve medreseler,

kamusal kullanım için özellikler, kitaplar ve diğer eğitim materyalleri, sağlık hizmetleri, tohum ve nakit taneleri, kamu hizmeti için tarihsel olarak kullanılmıştır. Awqaf, Müslüman topluluklar tarafından kolektif fırsatlar sağlamak ve düşük gelirli insanların refahını artırmak için uygulanmıştır. Ayrıca, yoksulluğu çeken insanlara fonları uygun şekilde yönlendirerek ekonomiyi dengeleyebilirler ve nihayetinde toplumun fakir ve zengin kesimi arasındaki boşluğu azaltmaya yardımcı olabilirler (Hassanain, 2015). Aynı şekilde, Haneef ve ark. (2015), Bangladeş'te vakıf kaynakları ve insan kaynakları gelişimi ile vakıf kaynaklarında proje finansmanı ve mikro finans arasında bir bağlantı buldu. Malezya, Endonezya ve Bangladeş'te yoksulluğu azaltmak için vakıfların ve İslami mikro finansın dahil edilmesine dair vaka çalışmaları, vakfın mikro finans kuruluşlarının fonlama ve fonlama maliyetlerini azaltmalarına yardımcı olma potansiyeli olduğunu vurguladı. Ek olarak, Pakistan'daki çalışma, mikro finans hizmetleri temel ürünlerle birleştirildiğinde, fonlama maliyetinin düşük olacağını ve sonuç olarak makul bir fiyata mikro finans hizmetleri sunacağını göstermiştir (Shirazi ve arkadaşları, 2018). Mikro finans sisteminde nakit temeli programı Kachkar (2017) tarafından iş uzmanlığı ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirme kapasitelerine sahip mültecilere fon ihtiyacını karşılamak için önerilmiştir. Vakıf Etiyopya'da vakıf camii, medrese ve diğer varlıklar olarak uzun süredir uygulanmış olmasına rağmen, vakıf mikro finans kuruluşlarında kullanıldığına dair kanıt yoktur.

2.4. İSLAMİ BAKIŞ AÇISINDAN YOKSULLUĞUN AZALTILMASI

İslam, yalnızca inananlarının ruhsal yaşamına rehberlik eden bir dindir, aynı zamanda inananların ekonomik ve mali ihtiyaçlarını diğer şeylerle nasıl karşıladıkları konusundaki ekonomik yaklaşımı da kapsamaktadır. Yoksulluk, insanların dünyanın farklı köşelerinde yaşadığı ekonomik zorluklardan biridir. Yoksulluğun tehlikesini azaltmak bugünlerde hükümetler ve sivil toplum kuruluşlarının önde gelen amaçlarından biridir. İlkeleri Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamber Muhammed'in Gelenekleri'nden birincil kaynak olarak türetilen İslam, yoksulluğun, her açıdan üretken mücadelelerle yok edilmesi gereken zararlı olduğu için yoksulluğun azaltılmasına dikkat çeker. Şeriat'ın asli hedefleri (*maqasid*) arasında, benliğin (*nafs*) zenginleştirilmesi, bireylerin savunmasızlıktan ve yoksullaşmadan kurtulmalarını sağlayan bir şeydir (Obaidullah, 2008).

Makasid perspektifinden kalkınma kavramı her şey dâhil ve çok yönlüdür. Bu tür bir gelişme sadece kalkınmayı gelir yeterliliğinden değil, aynı zamanda

insanoğlunu her insanın katılımı için makul ve sürdürülebilir bir erişim ile onurlu bir varlık olarak ele alır ve bu dünyadaki ve ahirette potansiyellerini ilerletmek ve yaşamı tatmin etmek için eşit katılımı sağlar. (Lamindo, 2016).

Kaleem & Ahmed (2010), hayır kurumlarına dayalı mikro finans sistemlerinin sadece yoksulların finansal ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal perspektiften sürdürülebilirliğe ulaştığını da teyit etti. Mali ve sosyal refahlarını gerçekleştirmek için sıklıkla kullanılan mekanizmalar arasında kardeşlik, yerli hayırseverlik ve gönüllülük esasına dayanan olanaklar sayılabilir. Bu türden MFK'ların hedefleri ve faaliyetleri, tüketim amaçlarına yönelik mali kaynak sağlamakla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda nihai ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileyebilecek mal ve hizmet üretimini teşvik etmekte ve desteklemektedir. Bu hizmetler, düşük gelirli hedef grupların hem finansal hem de sosyal statüsünü güçlendirir ve borçlanmayı azaltmaya ve toplumdaki dengesiz servet dağılımını daraltmaya yarar.

Mikro finansın İslami perspektiften doğası ve konvansiyonel olandan farkı, Ahmed (2002) tarafından İslami Müttetiklerin analitik çalışması hakkındaki makalesinde tartışılmıştır. Ona göre, iki kurum arasında net farklılıklar var. İlk ayırım, oluşturdukları finans kaynaklarıdır. Önceden de belirtildiği gibi, geleneksel olanlar yabancı bağışçılardan, hükümetlerden ve merkez bankasından fon temin edebilirken, İslami kesimler, vakıf ve diğer türden bağışlardan oluşan dini kuruluşların fonlarına erişebilirler. İslami geleneklere göre vakıflar, para, toprak, reasürans mülkleri ve hayırsever amaçlar için kullanılması gereken başkaları şeklinde olabilirler. İkinci fark, geleneksel MFK'ların ticaret, üretim ve benzeri gibi çeşitli faaliyetler için faiz taşıyan borcu kullandıkları kurumların finansman modlarıdır. İslami Müktesebatların, İslam'da hem alınıp hem de menfaat sağlamanın yasak olduğu prensibine dayanan finansal araçlar hem musharakah hem de mudarebeh gibi ortaklık biçimlerine veya murabahah, ijara vb. gibi satış ve kiralamaya dayanır. Kard-hasan (yardımsever kredi) başka bir finansman yöntemi de olabilir. Bu finansman biçimleri, daha sonra bu bölümde daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır. Üçüncüsü, geleneksel MFK'lardan farklı olarak, İslami Müktesebatlar, düşük gelirli faydalanıcılara finansal hizmetlere erişim sağlamak için zekah ve diğer türden gönüllü katkılar (sadaka) kurumları tarafından desteklenebilir. Müşterilere aktarılan fon miktarı kurumlar arasındaki farktır. Geleneksel yapıya göre, borçluların daha fazla faiz oranı ödemesi ve parayı verimli olmayan amaçlarla harcayabilmelerini sağlayan çeşitli fonlar için bir miktar para

düşmektedir. Bununla birlikte, finansman modellerinin bunun gerçekleşmesine izin vermediğinden, amaçsız amaçlarla paradan faydalanılması İslami Müktesebatlar kapsamında olanaksızdır. Diğer bir fark ise, geleneksel olanlardan farklı olarak İslami MFI'lar altında kafalahın (geri ödeme için granatörlerin düzenlenmesi) uygulanmasıdır. Sosyal kalkınma programından her iki kurumu da gördüğümüzde, geleneksel olanlar sadece laik ideolojiye dayanırken, İslami olanlar kardeşlik duygusunu güçlendiren, borç geri ödemeyi zorlayan ve böylece taksitlerin düzenli olarak geri ödenmesini kolaylaştıracak ruhsal inanca dayanmaktadır. Diğer tipik fark, kadın ve erkeklerin ekonomik ve sosyal onurunu güçlendirmek için geleneksel MFK'ların vurgulanmasıdır. İslami olanlar aileye odaklanırken hem eşlerin hem de eşlerin finansal hizmet sözleşmesini imzalamaları gerektiğini dile getiriyor. İki kurumun karşılaştırılmasında MFI personelinin işe alınması ve işe alınması farklıdır. Bir kazanç kaynağı olmasının yanı sıra, İslam Müktesebatları gönüllü din görevine çok çeşitli fırsatlar sunabilir. Son olarak, her iki kurum da temerrüde düşmektedir ve tutarları farklı şekilde gecikmektedir. Geleneksel olanları zorlamadan satış mülklerine başvururken, İslami Müktesebatlar kardeşlik, sorumluluk, paylaşılan yardım ve dini inançlardaki diğer dinamikler gibi daha fazla manevi yöntemden yararlanmaktadır.

Tablo 1: Geleneksel ve İslami (faizsiz) MFK'lar arasındaki fark

	Convensyonel MFK	İslami MFK
Yükümlülükler (Fon Kaynakları)	Dış Fonlar, Müşterilerin Tasarrufu	Dış fonlar, Müşterilerin tasarrufları, İslami hayırsever kaynaklar
Varlıklar (Finansman Modu)	Faizli	İslami Finansal Araçlar
En Yoksul Finanse Etmek	En fakirler sistemin dışında olur	Zekahın mikro finansmanla bütünleştirilmesiyle birlikte en fakir insanlar dâhil edilecek
Para transferi	Nakir verilir	Varlık transfer edilir
Sözleşmenin başlangıcında kesintiler	Başlangıçta düşülen fonların bir kısmı	Başlangıçta kesinti yok
Hedef grubu	Kadınlar	Aile
Kadınların hedef etmenin amacı	Kadınların Güçlendirilmesi	Bulunabilir kolaylığı
Kredinin sorumluluğu (kadınlara verildiğinde)	Alıcı	Alıcı ve eşi
Çalışanların iş teşvik	Parasal	Parasal ve dini
Varsayılan ile başa çıkmak	Grup / merkez baskı ve tehditler	Grup / merkez / eş garanti ve İslami etik

Sosyal Gelişim Programı	Laik (veya İslami olmayan) davranışsal, etik ve sosyal gelişim	Dini (davranış, etik ve sosyal) içerir
-------------------------	--	--

Kaynak: Ahmed (2002)

2.5. İSLAM MFK'LARININ YOKSULLUĞUN AZALTIMASI KONUSUNDAKİ RO LÜNE İLİŞKİN AMPİRİK LİTERATÜR

Farooqi (2017) Bangladeş'teki kadınların sosyo-ekonomik refahı üzerine İslami mikro finans hizmetlerinin etkisini, gelirleri, varlıkların sahipliğini, çocukların eğitimini, sağlık bakımını ve aile içindeki anlaşmayı artırıcı etkilerini araştırmıştır. Regresyon analizine ve görüşme sonuçlarına dayanan çalışmanın sonuçları, İslami mikro finans hizmetlerinin, brüt aylık gelirin artırılması yoluyla kadınların refahının iyileştirilmesi üzerinde olumlu ve anlamlı bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, İslam ve Alam (2016), Müslüman Aid Bangladeş adı verilen bir sivil toplum kuruluşunun Güneydoğu Bangladeş'in seçilmiş köylerinde yoksulluğun azaltılması konusundaki katkısını araştırdı. Mikro finans programını, farklı sosyo-ekonomik unsurlar üzerindeki etkisi açısından değerlendirmek için önceden yapılandırılmış yarı yapılandırılmış anketi kullandılar. Sonuçlar, gelir düzeyinin, istihdamın ve aileler için su kaynaklarının iyileştirildiğini gösterirken, finansal hizmetler ile ailelerin harcamaları, ruhsal faaliyetler ve etik, hijyen türleri, içme suyu kaynakları, iyot tuz ve benzerleri tüketimi arasında önemsiz bir ilişki kaydedilmiştir.

İslami prensipler altında mikro finans ile Pakistan'daki yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişki Aslam (2014) tarafından bir anket kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, hizmetlerin yaşam standardını, kişi başına düşen geliri, bilinç düzeyini (eğitim durumu), ahlaki ilkeleri, karlılığı, sürdürülebilirliği, altyapı durumunu, toplumdaki istihdam düzeyini artırdığını ve enflasyonu dengelemenin, zenginlik dağılımı ve dengesizliğin çalışma alanında çok önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Mahmood ve arkadaşları (2015), Lahore, Pakistan'daki üç mikro finans kurumunda yararlanıcıları göz önünde bulundurarak, İslami mikro finans hizmetlerinin yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisine dair ampirik bir çalışma yürütmüştür.

İstatistiksel sonuçlar, mikro finans hizmetlerinin aylık geri dönüş ve giderlerin harcamaları, varlıkların sahiplenilmesindeki iyileştirmeler üzerinde teşvik edici bir katkı olduğunu ve çalışma süresi boyunca genel olarak yoksulluk düzeyinin, çalışma öncesi dönemle karşılaştırıldığında mikro finans ürünlerinin sağlanması sonucunda azaldığını göstermektedir.

Effendi (2013) tarafından yapılan bir doktora tezi, MFK'ların yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini ve çevre bilincinin Pasuruan Regency, Endonezya'nın üç farklı bölgesinde etkisini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Çalışmada, her üç konvansiyonel ve İslami MFK'ların fakirliğin azaltılması üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Dahası, her iki finansman mekanizmasının bölgelerdeki düşük gelirli insan grubunun refahının iyileştirilmesi için çalışıp çalışmadığı ve müşterinin refahı, bilinci ve görgüsünün iyileştirilmesi açısından göze çarpmaktadır. Bulgular, derinlemesine görüşmeler, doğrudan gözlemler ve odak grup tartışmaları gibi niceliksel yöntemler ve standartlaştırılmış ve yarı yapılandırılmış anketler gibi niceliksel yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalar, çalışma alanının tüm bölgelerinde faaliyet gösteren MFK'ların (hem geleneksel hem de İslami) yaşamı önemli ölçüde artırdığını göstermiştir. Müşterilerin standartları ve en sonunda yoksulluğu azaltan kendilerini kuruyorlar. Faizsiz finansman araçları ve daha uygulanabilir bir geri ödeme planı uygulamakta olan İslami Müktesebatlar, yoksulluğu hafifletmek için geleneksel olanlardan bir ölçüde daha iyiydi. Aynı yıl ve ülkede fakat farklı bölgelerdeki Rokhman (2013), İslami MFK'ların 150 borçlunun anketini kullanarak Endonezya'nın Merkezi Java'da yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma mikro finans hizmetinin gelir düzeyi, çocuk eğitimi, sağlık bakımı ve işin iyileştirilmesi olmak üzere dört ana değişken üzerindeki etkisini değerlendirmek için tasarlanmıştır. Ampirik bulgular, hizmetlerin düşük gelir düzeyindeki insanların gelirini, çocuklarının eğitim durumunu artırdığını ve işlerinin büyümesini artırdığını ortaya koymaktadır. Mikro finans hizmetinin, araştırma alanındaki borçlular arasında sağlık bakım düzeyini artırıp artırmadığına dair önemli bir etki bulunmamıştır.

Sahra-altı Afrika ülkelerinin çoğu, diğer ülkelere kıyasla acımasız bir yoksullukla meşhurdur. İslami MFK'ların yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini incelemek için Sahra-altı Afrika'da bir avuç çalışma yürütülmüştür. Ahmed ve Ammar (2015) genel olarak mikro finans finansını ve özellikle de İslami mikro finansı gözden geçirdiler. Özellikle devlet organları ve düzenleyicilerinin, İslami öğretilere ve iş modellerine dayalı mikro finansmanın ve yoksulluğun azaltılması konusundaki Sudan

ve diğler Müslüman ülkelerde iş modellerinin katkısını göz önünde bulundurmak zorunda olduklarını ileri sürdüler.

Gumel ve arkadaşları (2014), mikro finans hizmetlerinin Kuzey Nijerya'da yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini araştırdı. Veriler, Kano ve Jigawa eyaletlerindeki anketler aracılığıyla, hizmetlerin yaklaşık 400 yararlanıcısından bir örnek alınarak toplanmıştır. İslami araçlara dayalı mikro finansman mekanizmaları, gelir düzeyini arttırmak, çocuklar için eğitim fırsatları yaratmak ve mülk sahipliğini kolaylaştırmak şeklinde yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Adegbemi & Adefisayo (2013) Nijerya'daki Ogun devletine odaklanan aynı meseleyi ele aldı. İslami mikro finansın uygun mali ve parasal politikalar ile yürütülmesi halinde Nijerya'da yoksulluğun azaltılması açısından olumlu bir etkiye sahip olacağını iddia ettiler. Buna ek olarak, İslami ilkelere göre Mikro finans hizmetlerini uygulayarak, toplam nüfusun yarısına kadar Müslüman bir nüfusa sahip olmanın, bu yeni bir finans türü olan muhtemel bir pazar oluşturabileceğini iddia etmişlerdir. Onlara göre, inanç ve belirli bir dinin üyesi olmak, inananların tercih ettiği herhangi bir finansal hizmete dâhil olmak için bir engel olmamalıdır.

Kenya'daki Kisumu Belediyesi'nde Müslüman mikro finans hizmetlerinden yararlanma konusunda Müslüman bir topluluğun refahı, belirli toplumdaki refahı ölçmek için gelir, eğitim, sağlık ve barınma düzeyini kullanan Nasra (2013) tarafından ele alınmıştır. Anketin bulgularına dayanarak, araştırma, İslami mikro finans araçlarının sağlanmasının ankete katılan toplumun refahına olumlu katkı yaptığı sonucuna varmıştır.

Öte yandan, Abdiquadir (2012) Somaliland örneğinde iki finansal kurum örneğini alarak İslami mikro finans yoksulluğu azaltma bağlantı noktası değerlendirmiştir. İki kuruma dayanan bulgular, hedeflerine aykırı olarak, iki finansal kurumun finansal hizmetlerden dışlananların bir kısmını içerebildiğini ve çeşitli finansal ürün ve hizmetleri kullanarak yoksulların en yoksullarını hedefleyemediğini ortaya çıkardı. İslami ekonomi ilkelerine dayanmaktadır.

Obaidullah (2008) öncü çalışmalarında İslami Kalkınma Bankası (IDB) adlı üç üye ülkenin örnek olaylarını inceler; Bangladeş, Endonezya ve Türkiye. Çalışma, mikro-merkez geliştirme programlarıyla sağ kalım ve büyüme yaklaşımı yoluyla yoksulluğun azaltılmasının iki ana konusu üzerinde durdu. Büyüme yaklaşımına göre, yoksulluğun sürdürülmesine yönelik olarak yoksulluğun sürdürülmesi ve

desteklenmesi için yoksulluğun azaltılmasını hedefleyen programların faydalanıcıları, büyüme yaklaşımı, finansal hizmetlerin az sayıda alıcısını hedefleyerek iş geliştirmenin ilerlemesi ile ilgilenmektedir. Bangladeş'teki çoğu MFK, hayatta kalma yaklaşımını uyguluyor. Bazı MFK'lar, fakirlere hizmet etmek için hayatta kalma yaklaşımını uyguladıklarını iddia etseler de, yoksulların en fakirleri mali hizmetlere erişememişlerdir. Yazar, en kötü şartlar altındaki yoksulların yoksulluktan kurtulmak için her türlü mali hizmet alabilmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye'de uygulanan büyüme yaklaşımı, küçük ve orta ölçekli işletmelere küçük çaplı bir hizmet sunmayı, kaliteye ve geleceğe odaklanarak sürdürülebilirliklerini ve büyümelerini artırmaya vurgu yaptı. Sonuncusu, en az değil, üç aşamada finansal sistemin sayısız bileşenleri arasında bağlantılar oluşturarak Endonezya Müttefikler tarafından uygulanan finansal hizmetler yaklaşımı mikro, meso ve makro seviyeleri olmuştu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETİYOPYA'DA MİKROFİNANS

Finansal kurumlar, yatırımları kolaylaştırmak, para yatırımları ve kredileri uzatmak ve aynı zamanda genel ekonominin istikrarı için uzun vadeli fonlar sağlamaya yardımcı olmak amacıyla para değişimi yapmak yoluyla bireyler ve işletmeler arasındaki finansal işlemlerin teşvik edilmesi açısından vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Finansal kurumlar ticari bankalar, yatırım bankaları, sigorta şirketleri, aracı kurumlar ve yatırım şirketleri olabilir. Ayrıca, tasarruf ve kredi kuruluşları, kredi birlikleri ve gölge bankaları gibi banka dışı finansal kuruluşlar da bu kategoriye dâhil edilebilir. Daha önce de belirtildiği üzere, MFK'lar birçok sebeplerden dolayı hizmet alamayanlara kredi, tasarruf, sigorta ve çeşitli ödeme sistemleri gibi çeşitli finansal hizmetler sunan finansal kurumlardan biridir. Micro finans barometresi (2017) raporuna göre, 2016 yılında küresel mikro finans kurumları toplamda 102 milyar dolarlık toplam kredi portföyü ile 132 milyon düşük gelirli müşteriye kredi sağlamıştır. Toplam kredi portföylerinde ve borçlu sayısında sırasıyla% 9,4 ve% 9,6 oranında büyüme kaydedilmiştir. 100 dev MFK baktığımızda, dünya çapındaki pazarın % 76'sını 77,1 milyar dolarlık kredi portföyü ve 81 milyon dolarlık mikro kredi sektöründeki borç portföyü kapsamaktadır. Afrika'da, MFK'ların büyümesi, borçlu sayısı (% 2,3) ve kredi portföyleri önceki iki yıla göre% 0,6 oranında düşmesi nedeniyle diğer bölgelere kıyasla biraz durgun seyretmektedir. Kenya, Tanzanya ve Nijerya, Sahra-altı Afrika'da en yüksek kredi portföyünde en ön sırada yer alan ülkeler iken Nijerya, Uganda ve Benin, borçlanan sayılarında lider oldular.

Etiyopya Merkez Bankası (EMB) 2017 yıllık raporunda açıkladığı üzere, ülkenin finans sektörünün bankalar, sigorta şirketleri ve MFK'lardan oluştuğunu belirtmiştir. 20. yüzyılın başında kurulan bankalar ve sigorta şirketlerinin aksine, MFK'lar son yirmi yıl içinde ilk olarak STK'lar ve 1996 yılına kadar hükümet desteği ile faaliyet gösteriyorlardı. 1996'dan sonra ise mülkiyet yapısı olmasına rağmen bağımsız kurumlar olarak yerel yönetim organları tarafından kontrol edilerek çalışılmaktadır. Etiyopya'daki tüm finans kurumları ülkenin merkez bankası EMB tarafından denetleniyor.

3.1. ETİYOPYA'DAKİ MFK'LARIN TARİHİ GEÇMİŞİ

Etiyopya'nın sadece Afrika'da değil dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olduğu gerçeğine rağmen, aynı zamanda korkunç yoksulluk, gıda ve diğer temel ihtiyaçların eksikliği de bulunmaktadır. Siyasi huzursuzluk, kıtlığa neden olan tekrarlayan kuraklık, bölgesel çatışmalar ve iyi yönetim eksikliği durumu daha da kötüleştiriyor. Zayıf ve münhasır siyasi ve ekonomik kurumlar, mülkiyet haklarının yokluğu, gelir ve varlıkların yokluğu, istihdam olanaklarının bulunmaması, eğitim, sağlık ve altyapı tesisleri gibi temel hizmetlere erişimin yetersizliği ile sonuçlanan insanların refahını olumsuz yönde etkilemektedir. Etiyopya'da mikro finans sisteminin gelişimi iki zaman diliminde ele alınabilir.

3.1.1. 1996 öncesi dönem

Toplumun ulaşamamış kesimlerine belirli mali hizmetler sunan uygulanabilir mikro finans kurumlarının oluşumu Etiyopya'nın kalkınma stratejisinin ana bileşenidir. Bu kalkınma stratejisini başarmak için, MFK'lar bu hizmetleri hedeflenen müşterilere sunabilir. Ancak, bu hedefe ulaşmak için çalışan resmi bir MFK yoktu. Bu nedenle Sebstad (2003), Gebrehiwot (2001) çalışmasını atıf ederek STK'larının kredi düzenlemelerini ve gayri resmi mali kaynaklarının 1996 yılında yayınlanan bildirim kadar uzun bir süredir faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Bu dönemde, hem kırsal hem de kentsel yoksul insanlara, hükümet kalkınma programları ve STK'lar yoluyla üretkenliği büyütme, girdi arzını artırma, yoksulluğu azaltma, gıda güvenliğini sağlama, teknolojik transferleri teşvik etme, girdi arzını iyileştirme ve geliri yükselme konularında büyük miktarda fon sağlanmıştır. (Wolday, 2000). Öte yandan, çoğu kırsal nüfus, farklı derneklerin üyeleri arasında borçlanma, borç verme ve tasarruf gibi gayri resmi mali hizmetleri kullanmaktadır. Bu tür hem finansal hem de dayanışma ve yardımlaşma yöntemler *equb*⁹ ve *iddir*¹⁰ adı almaktadır. Her iki gelenek de ülkenin farklı bölgelerindeki halkın üyeleri arasında zorunlu kültürel ve ekonomik bağ oluşturur. Diğer resmi olmayan ancak pahalı ve yasadışı para ödemesi şeklindeki

⁹ "*Equb*, Dönen Tasarruf ve Kredi Birliği'nin yerel sürümüdür, bu sayede grup üyeleri, üyelerden eşit miktarda katkı toplamak ve bu miktarı tahsis etmek için düzenli olarak toplanır." (Getaneh,2005)

¹⁰ "*Iddir* bir sıkıntı durumunda olan yada düğün ve nişan gibi törenler için bir üye için finansal ve maddi yardım ve dayanışma vermeye kapsamaktadır." (Elias, 2014).

biçim ise borç alan borç verenlere büyük borç parası veren kişiler olan *Arata Abedari*¹¹ tarafından sağlanmaktadır (Getaneh, 2005). Finansman biçimlerine sınırlı erişim, ödünç alınan veya kaydedilen miktarın yetersizliği, bir tür finansmanın gayri meşruyeti olması, yatırımı teşvik etmenin ve ülkenin ekonomik büyümesini desteklemenin önemsiz olduğunu göstermektedir. Yine de, bu resmi olmayan finansal hizmetler sistemleri yüzeye çıkmadı.

3.1.2. 1996 sonrası dönem

1991'de sosyalist rejimin çöküşünü takiben hafif ekonomik ve finansal liberalleşmenin ortaya çıkmasıyla, tam teşekküllü mikro finans kurumlarının hükümetin ya da STK'ların sübvansiyonlarından kurtulmalarında büyük bir dönüşüm yaşandı. Bu büyük dönüşüm, EMB'nin altındaki kurumları yetkilendirmek ve denetlemek için 40/1996 sayılı beyannameyi kanunlaştırarak desteklenmiştir (Degefe, 2009). Bu yazara göre, bu bildirin yayımlanması finansal sektörde alternatif bir finansman biçiminin getirilmesi ve yoksul ve düşük gelirli kişilerin kendileri ve aileleri için iş ve destek için fonlara erişiminin önünü açmak için yapılan reformlardan biridir. Bu bildirin ardından, düşük gelirli insanlara mikro finans hizmetleri sağlamak için Dedebit kredi ve tasarruf kurumu (DCSI), Amhara Kredi ve Tasarruf Kurumu (ACSI), Oromia Kredi ve Tasarruf (OCSSCO) ve Omo kredi ve tasarruf kuruluşları (OCSI) kurulmuştur. Daha önce kurulmuş olan DCSI ile özdeş mülkiyet, uyum ve operasyonel prensiplere sahip geleneksel finansal hizmetlere erişememişlerdir (Guush 2009).

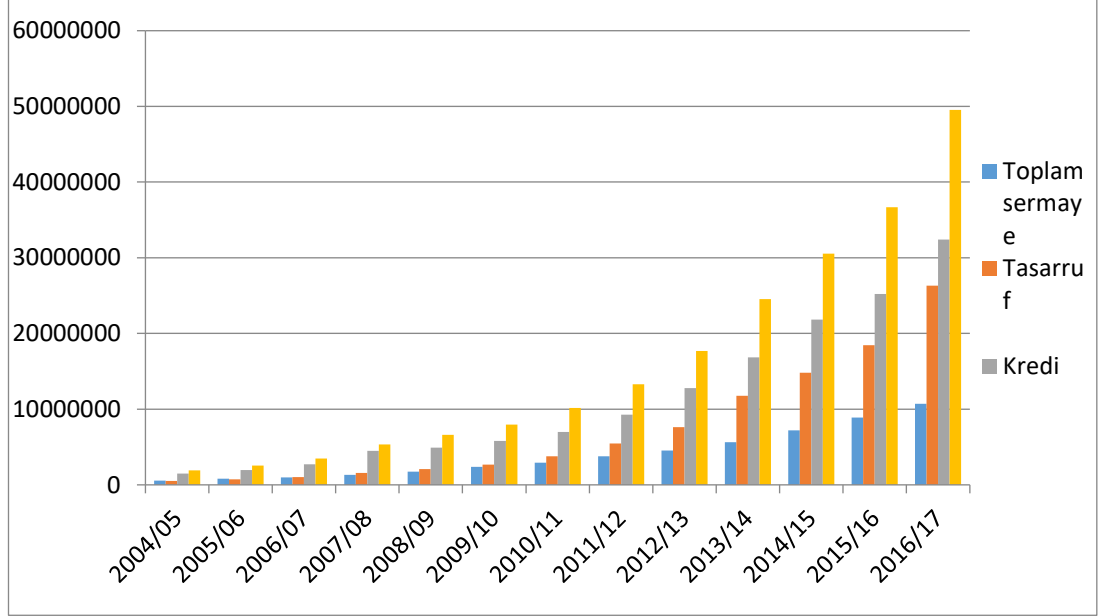
Hâlihazırda, ülkenin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren ve düşük gelirli müşterilere çok sayıda finansal hizmet sunan 35 MFI bulunmaktadır. Bu 35 MFK'dan 11 tanesi devlete ait kurumlardır. Mikro finans kurumu tesis etmek için, sermayenin bir banka kurması için gereken 250 kat daha az olan ve en az 2 milyon bireye sahip olması gerekmektedir. Bu kurumların toplam sermayesi% 20,8 artışla 10.7 milyar Birr¹² (392.8 milyon \$) olurken, toplam aktiflerin tutarı% 35,1 ile 49,6 milyar Birr (1.82 milyar \$) oldu. Geçtiğimiz yıl ile karşılaştırıldığında mevduat seferberliğinde % 42,8 ve kredi tahsis ise % 28,5 oranında önemli bir artış yaşanmıştır. Mikro finans endüstrisi, ASCI, DCSI, OCSSCO, OCSI ve Addis Kredi ve Tasarruf kurumları (AdCSI) tarafından yönetilmekte olup, sermayenin% 83.7'sini, tasarruf miktarının%

¹¹ *Arata Abedari* tefeci anlamına gelmektedir

¹² Birr Etiyopya'nın para birimidir

93,1'ini, kredinin% 88,6'sını ve toplamın mikro finans sektörünün varlıkları % 89.9'unu kapsamaktadır.

Şekil 2: 2004 / 2005-2016 / 2017'den Etiyopya'daki MFK'ların performansı

Kaynak: EMB'nin yıllık raporları

EMB'nin yıllık raporuna göre, Şekil 1'de gösterilen toplam sermaye, tasarruf, kredi ve toplam varlıklar açısından ölçülen MFK'ların toplam performansdır. MFK'ların toplam varlığı önemli ölçüde yükselirken, MFK'ların toplam sermayesi yavaş yavaş artmış olup, bu da kurumların finansal hizmetlerini desteklemek için fon eksikliği olduğunu göstermektedir. 3,8 milyar Birr ve 436 şubesi ile ACSİ, son yirmi yıldır Amhara bölgesinde çok sayıda kişiye hizmet veren Etiyopya'nın önde gelen MFK'lerinden biridir. Önde gelen bir mikro finans kuruluşu olan OCSSCO, aynı zamanda, Oromia ve Addis Ababa'daki düşük gelirli insanlara kredi, tasarruf, mobil para ve fon yönetimi hizmetleri gibi geniş kapsamlı finansal hizmetler sunmak için sektörde faaliyete geçen kurumdur. OCSSCO'nun şu anda varlıkları yaklaşık 8.7 milyar Birr, toplamda 2.08 milyar Birr ve 339 şubesi olmak üzere ülkenin yakın bölgelerinde mikro finanstan geleneksel bankaya geçmeyi hedefliyor.

Şu anda, ülkedeki MFK'ların yaklaşık 3.7 milyon aktif kredi kullanıcısı var. Aktif borçluların yaklaşık% 90'ı üç dev kuruluşu olan ASCİ, OCSSCO ve AdCSI kuruluşlar tarafından hizmet vermektedir (Dawit ve Menna, 2016).

3.2. Etiyopya'da finansal katılım

Finansal katılım, yoksulluğun azaltılması ve ülkelerin ekonomik büyümesinin artırılması üzerinde büyük rol oynayabilir. Yine de çoğu Afrika ülkesi, dünyadaki finansal katılımın en geride kalan ülkelilerden olmaktadır (Zins & Weill, 2016). Etiyopya'daki durum çoğu Afrika ülkesinden farklı değil çünkü ikide de çok sayıda insanın gelişmemiş finansal sektörden ya da kişisel, aile, kültürel, dini ve diğer nedenlerden dolayı finansal erişimden yoksun olduğu yerlerdir. Finansal sektöre bakıldığında, özellikle de devletin bankacılık ve sigorta sektörlerine özel katılımı sağlandığı zamandan beri, iç ve dış nedenlerden dolayı finansal hizmetlere erişemeyen kişileri kucaklamak için çok şey yapılması gerekmektedir. EMB'sına (2017) göre, bankaların ve sigorta şirketlerinin sermayesi Addis Ababa'da toplanmış olup, bu oranlar sırasıyla% 36 ve% 54 iken, kırsal kesimin büyük bir kısmının mesafe ve diğer faktörler nedeniyle ihmal edildiği görülmektedir.

Dünya Bankası Findex (2014) raporu, 15 yaşın üstündeki yetişkinlerin yaklaşık% 56'sının, Etiyopya'daki finans kurumlarında herhangi bir hesabı olmadığını belirtmektedir. Ülkenin toplam nüfusunun yarından fazla olan bu insanlar kayıt dışı sektörler aracılığıyla risklerden korunmakta, borçlanmakta veya sigortalanmaktadır. Ayrıca, 15 yaşın üstündeki yetişkinlerin% 48'i bir yere para biriktirdiğini veya bir miktar para tuttuğunu ifade etmelerine rağmen, bunların sadece% 14'ü bir finans kurumunda tasarruf ettiklerini teyit etmiştir. Benzer şekilde, katılımcıların% 44'ü farklı amaçlar için gayri resmi yöntemlerle bir miktar para ödünç aldıklarını, ancak sadece% 7'sinin resmi finansal kurumlardan kredi aldıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak, rapor, özellikle kırsal kesimde yaşayanların çoğunluğunun hesap, tasarruf, borçlanma, sigorta ve benzeri gibi resmi finansal hizmetlerden dışarıda bırakıldığını ve bu durumun sadece kendilerini geliştirmek için değil, aileler, aynı zamanda ülkenin yatırım ve geliştirme sürecine de katılırlar.

Etiyopya'nın merkez bankası NBE, ulusal finansal katılım stratejisinde tüm ülke genelinde önemsiz bir finansal katılım düzeyi olduğunu kabul etti. Strateji, Findex 2014'ün verilerine atıfta bulundu ve finansal katılımın yetersiz finansman, inanç ve güven eksikliği ve çok sayıda insanın yetersiz fon, tutum, kurumların uzaklığı, yüksek hizmet maliyeti nedeniyle finansal hizmetlerden ayrıldığını bildirdi. , dokümantasyon, şüphe ve din eksikliği (NBE, 2017). Şeriat'a uygun finansal hizmetleri inceleme ve ifşa etme ihtiyacını dile getirmesine rağmen, din sonucu finansal dışlanmayı haklı gösterse de, stratejik rapor çalışmanın kim, ne zaman ve nasıl gerçekleştirileceğini belirtmedi. Bu, finansal katılım stratejisinin bu sorunu çözmekte başarısız olduğunu

ve toplumun ihmal edilen bölümünü kucaklamak için gerçek bir dayanaktan yoksun olduğunu göstermektedir. Kabul edilmese de, NBE bazı çalışmalar tarafından önerilen düzenlemelerin uygunluğunu dikkate almamıştır (Hailu ve diğerleri, 2019; Derese ve Zerihun, 2018; IFAAS, 2018; Adualem ve Rao, 2017).

Giriş ve teorik çerçeve bölümlerinde açıkça belirtildiği üzere, dini nedenlerin diğer etkenler arasında yer almasının Etiyopya'da faaliyet gösteren mevcut MFK'lara dâhil olmamasının nedenlerinden biri olduğuna inanılmaktadır. Takip eden bölümde, argümanı destekleyen yorumlar ve eleştirilerle birlikte yeni ampirik bulgular sunulmuştur.

Son çalışmalarında, Hailu ve arkadaşları (2019), İslami finansal ürün inovasyonunun Etiyopya'da finansal marjinalleşmeyle mücadeleye etkisini incelemiştir. Başkent Addis Ababa'nın üç alt ilçesinde ikamet eden 321 kişinin anketini yaptılar. Çalışma bazı üst düzey merkez ve ticaret bankaları personeli ile görüştü ve Etiyopyalı Müslümanların kendilerini geleneksel finansal hizmetlerden ve kurumlardan uzaklaştırmasını sağlayan temel faktörlerin dini nedenlerin olduğu sonucuna varıldı. Özellikle, görüşme sonucu, katılımcıların% 58,6'sının mikro finans hizmetleri kullanmadığını, çünkü dini doktrinlerine aykırı olduğunu ortaya koymaktadır.

Mikro ve küçük işletmelerin (MKİ) mali uygulamaları hakkındaki en yeni çalışmalardan biri Derese ve Zerihun (2018) tarafından yapılmıştır. Çalışma Batı Oromia bölgesi Müslümanlarının MFK'ların faiz oranlarından dolayı kredi almak istemediklerini ve bu davranış dininin ilkelerine aykırı olduğunu belirtmişler. Ancak bu araştırmacılar, katılımcıların ne kadarını bunu söylediklerini açıklamamıştır. Son olarak, yazarlar MFK'ların çok sayıda Müslüman nüfusun bulunduğu çalışma alanında Müslüman dostu finansal hizmetler geliştirmesi gerektiğini önermişlerdir. Daha önce, iki yazar Derese ve Zerihun (2017), aynı bölgede banka kredisine erişim sağlamak için MKİ yöneticilerinin faktörlerini inceledi. MKİ yöneticilerinin inandığı dine göre faizle para vermek ve almak yasak olduğu için mevcut MFK'lardan hizmet alamamalarına etkilemiştir.

Aynı şekilde Adualem ve Rao (2017) tarafından yapılan bir başka ampirik çalışma, dini nedenlerin, geleneksel finansal kurumlardan fonların erişim ve kullanımının önündeki engeller arasında olduğunu ortaya koymuştur. Addis Ababa'da

34 *kebele*'den¹³ bir örnek alan anket çalışmasında, yeterli paranın yokluğunun, finansal kurumların mesafesinin, hesapların maliyetinin, gerekli evrakların eksikliğinin, aile üyelerinden birinin hesaplarının bulunduğunu ortaya çıkardılar. Finansal hizmetlere erişimde güven eksikliği ve dinsel nedenler engel olarak belirtilmiştir. Her ne kadar bu çalışmada dini nedenler ve güven eksikliği (tek neden olarak bahsedilmiştir), her biri% 2'lik bir oranla altıncı nedenler olarak, örneklemin temsili olduğu (her büyük dini takipçiden ve örnek alanından yeterli örnek dâhil edip etmedikleri) sorgulanabilir.

Desalegn ve Yemataw (2017), Etiyopya'da hesapların mülkiyeti, resmi tasarruf hesabı ve genel olarak finansal araçların kullanımına odaklanan finansal katılımı incelemiştir. Hesap mülkiyeti açısından finansal katılımın, örneklenen Müslümanlar arasında Hıristiyanlara göre daha düşük olduğunu buldular. Ayrıca, bazı Müslümanlar hesaplarını finansal kurumlarda tasarruf etmek için kullanırlar. Mesafe, Müslümanların finansal hizmet almalarının önündeki engellerden biri haline gelmiştir. Bu sonuç, tüm finansal kurumların (bankalar ve mikro finans) faizsiz hizmetler sunmaması nedeniyle olabildiğini tahmin edilmektedir.

Oromia, Amhara, Addis Ababa, Güney ve Tigray bölgelerinde yaşayan kadın Müslüman olmak ile dini nedenlerden dolayı finansal hizmetlerden faydalanmamak arasında çok büyük bir ilişki var. Bu çalışma nihayet dini takipçilerinin ihtiyaçlarına uygun alternatif finansal hizmetler sağlanması önerdi.

Finans ve mikro finans yönetmeliğine erişim konusundaki araştırma raporunda, Mackie ve arkadaşları (2015), Hawassa şehrindeki bir işadımı ile yaptığı röportajda, faizle borçlanmanın varlığının kendi dinine aykırı olduğunu ve bunu uygun bir finansman yolu olarak göremediğini açıkladı. Bu bulgu aynı zamanda, ülkedeki finansman sektörünün katılımcı olmayan yapısının, MKİ'lerin işlerini yapmasının zorluklarından biri olduğu gerçeğini de doğrulamaktadır.

Findex'in 2014 anket sonuçları gösteriyor ki, pek çok insan Etiyopya'daki mevcut resmi mali kurumların katılımı zorluğu olarak yetersiz fon (% 78), mesafe (% 12) ve nispeten yüksek hizmet maliyeti (% 2) olduğunu gösterdi. Ayrıca gerekli belgelerin bulunmaması, şüphelerin ve dini motiflerin her biri için% 1'inin olarak,

¹³ *kebele*, Etiyopya'da şehir ve kasabalarda en küçük idari makamlar kapsamaktadır

kurumlardan fon ve diğer hizmetlere katılmama ve erişim sağlanamaması nedenleri olarak belirtilmiştir (Demirguç-Kunt vd., 2014).

Auma ve Mensah (2014), Tigray bölgesinin kırsal kesimlerinde mikro kredi kazanmanın belirleyici özelliklerini inceledi. Çalışmanın sonuçları, örneklenen kırsal nüfusun dini faktörlerinin kredi talebini önemli ölçüde etkilediğini ve çalışmaya dahil olan Müslüman hanelerin erişim kredisinin az olduğu ve kredi talebinin çok düşük olduğunu ortaya koydu. Ayrıca, çalışma dini ve kültürel güdülerin finansmana erişimi olan belirleyici değişkenler arasında olduğunu vurguladı ve Müslüman nüfusun% 30'undan fazlasının mevcut mikro finans kuruluşlarının kredi ve tasarruf hizmetlerine dahil olmadığını belirtti. Ancak, yazarlar bulgularını ne zaman ve kim tarafından sunulanla ilgili olarak kaynaklarını açıklamadı.

Aynı bölgede ancak farklı yerlerde, Fererde (2012) Alamata Woreda'daki kırsal hanelerde kredinin alınması ve kredinin gerekliliğini sordu. Özellikle araştırmanın bulguları din için kullanılan ki-kare testi, din ve kredi talebi arasındaki ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Mikro finans hizmetlerinden yararlananların çoğu, Hıristiyan dininin takipçileriydi. Müslümanların dininin yapmamasını yasakladıklarından dolayı krediye katılmaktan kendilerini uzaklaştırdıklarına karar verdi. Bunun altını çizdi; Bununla birlikte, DECSI haksız yere müşterilere dini inançlarına göre davranmaz

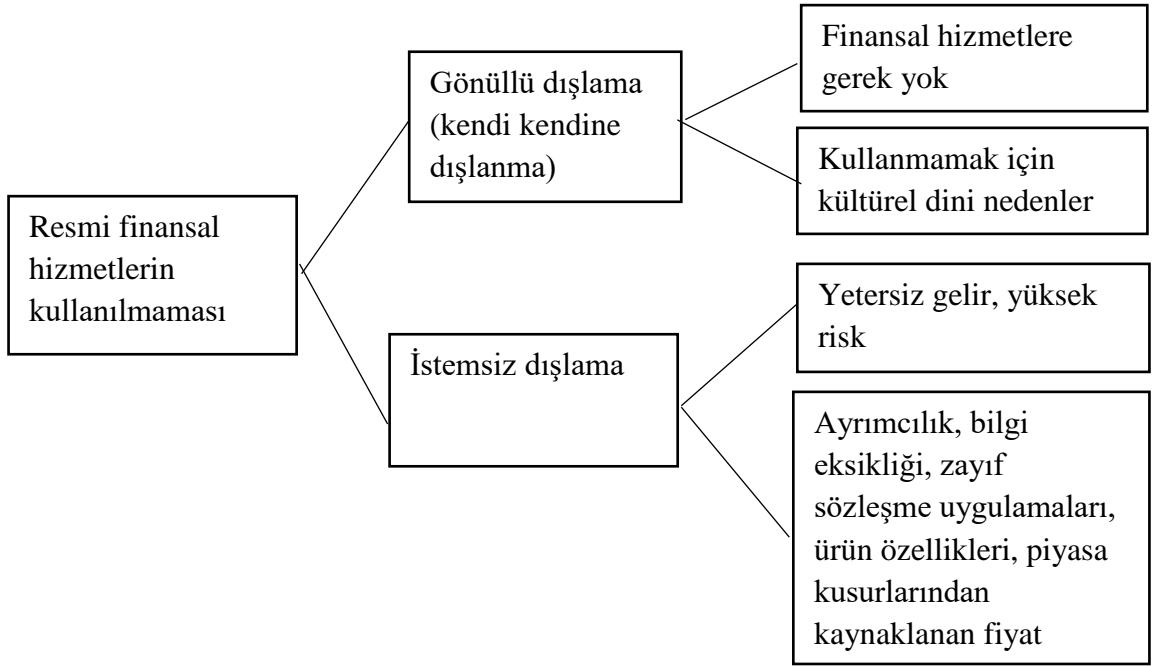
Fareh (2011) "Pastoral Bölge Devletlerinden Etiyopya'dan bir vaka çalışması:" Pastoral topluluklarda yoksulluğun azaltılması politikalarının uygulanmasındaki fırsatlar ve zorluklar üzerinde çalıştı. Çalışma, Somali bölgesindeki beş köy sakinleriyle odak grup tartışmaları, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gayri resmi tartışmalar gibi birincil ve ikincil veri kaynaklarını kullanmıştır. Araştırmanın bulgularından biri, geleneksel mikro finans sistemine girmemek için dini nedenlerin (İslam'a faizin yasaklanması) neden olduğunu gösterdi. Ancak, çalışma, ankete katılanların ne kadarının veya oranının ne kadar olduğunu ifade etmediğini ortaya koymamıştır.

Johansson (2010), Litta, Meksika ve Kolfe'deki Addis Ababa'daki Meklit mikro finans kuruluşlarının müşterileri ile röportajlar yaptı. Meklit'teki Müslüman katılımın sayısı, Ortodoks Hıristiyan müşterilere nazaran oldukça düşüktür. Bu, İslami İkelere ilgiye dayanarak kredi verme ve alma yasağı nedeniyledir. Çalışmaya göre, çok sayıda Müslüman arasında genellikle büyük bir isteksizlik var ve bu tür bir kredinin

yasaklanacağından şüpheleniliyor (haram), çünkü finansal işlem ticari işlemlerin İslami ilkelere aykırı bir şekilde faiz bazlı sisteme dayanıyor.

Tigray bölgesindeki dört bölgenin on altı köyündeki 400 kırsal hane halkının bir paneli verileri, “Kuzey Etiyopya’da mikro finans kredi grubu oluşumu, sözleşme riskleri ve refah etkileri” konusundaki çalışma Guush (2009) tarafından ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçları, hanelerin% 4’ünü oluşturan dini nedenlerin (özellikle katılımcıların Müslüman olduğunu gösteren haram kelimesinden bahsetti) mevcut MFK'lara katılmama nedenleri olduğunu belirtmiştir. Tigray bölgesinin Hristiyan nüfusun egemen olduğu gerçeği, Müslüman hanelerin% 4’ü önemsiz değildir ve düzenleyicilere ve kurumlara alternatif bir finansal hizmet sunma konusunda bir işaret vermektedir. Bu çalışma, Dünya Bankası tarafından, dini ve kültürel nedenlerin gönüllü olarak dışlanması olarak sınıflandırılan 2008'deki kredi ve katılım erişimine ilişkin bir çalışmayı yinelemesine rağmen, bu sınıflandırma ile uyuşmamanın mantıklı olduğunu çünkü insanların tercihlerini göz ardı eder faiz ile çalışan sistem dışında başka seçenekleri yoktur. Bu nedenle, sistemin esnek olmayan ve katılımcı olmayan doğasının, erişimin sağlanamaması ve hem geleneksel finansal kurumlar hem de MFK'lar için bir engel haline geldiği tartışılabilir.

Şekil 3: Finansal hariç tutma

Kaynak: Dünya Bankası (2014)

Gobezie (2006), finansal hizmetlere olan talebin, bazı dini ve kültürel faktörler için de inhibe edildiğini belirlemiştir. Müslümanlar, geleneksel bankaların ve mikro finans kuruluşlarının çeşitli alanlarda sağladıkları kredi ve tasarruf hizmetlerinden yararlanmamakta, bu hizmetlerin İslam'da yasaklanmış olduğu ilgi ile bağlantısı bulunmaktadır. Çalışmaya göre, büyük çoğunluğun Oromia bölgeleri ve Amhara bölgesinin Güney Wollo bölgesi gibi Müslümanlar olduğu yerlerde, büyük ölçüde ilgiye dayalı finansal hizmetlerden kaçınılmaktadır.

3.3. Etiyopya'da yoksulluğun azaltılmasında mikro finansın rolü

Çalışmanın giriş ve teorik arka plan bölümünde geniş ölçüde tartışıldığı üzere, yoksulluğun azaltılması, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda MFK'ların ilk ve en önemli hedefidir. Topluluğun fakir kesimi, teminat eksikliğinden ötürü kendilerine verilen paranın doğasında bulunan aşırı riskler arasında sözde uygunluk kriterleri nedeniyle ana akım konvansiyonel finans kurumlarına katılamamaktadır. Bu, gelişmekte olan ülkelerdeki insanların çoğunluğunu mali sektörün dışında bırakacak, böylece işlerini yapamayacak, kendi ve aile fertlerinin eğitim, sağlık ve diğer temel harcamaları karşılayamayacak, bu da gelir eksikliği, okuryazarlık yokluğu, uygun sağlık hizmetleri eksikliği ve mutsuz yaşamla sonuçlanabilecektir. Gelişmekte olan ülkelerde mikro

finans sisteminin ortaya çıkması bu kadar cesaret verici bir değişim yarattı. Bazı zorluklar olsa da, düşük gelirli kişilerin finansal sektörün bir parçası olmalarını sağlamak ve onlara kredi erişiminde fayda sağlamak, tasarruf sağlamak, sigorta avantajı sağlamak ve farklı ödeme sistemlerinden zevk almak açısından zorluklar yaşanmaktadır. Bu esnek, uygun ve makul finansal hizmet biçimleri, düşük gelirli insanlara kendi başlarına karar vermelerine ve kendi kendilerine bağlı bir şekilde yoksulluktan kurtulmalarına olanak tanıyor ve onlara yardım ediyor (BM, 2013).

Yolsuzluk azaltma önlemleri, mevcut hükümet tarafından yıllardır Etiyopya'da gerçekleştirilmiştir. Yaklaşımlar, ekonomik fırsatların oluşturulmasını, fırsatlardan yararlanabilmeleri için alternatif yollar sağlamayı ve yoksulların özelliklerini ve işlerini olumsuz etkileyen tehlikeleri ve riskleri hafifletmeyi içerebilir. MFK'lar yoksulların yoksulluktan kurtulmalarına ve yaşamlarını iyileştirmelerine yardımcı olmak için finansal hizmetlerin sağlanmasını kolaylaştırmak için bir araç olarak kullanmaktadır. Etiyopya'da MFK'ların yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini inceleyen birkaç tane çalışma yapılmıştır. İlgili olduğu düşünülen çalışmalardan bazıları aşağıda ele alınmıştır.

Arega'nın (2016) Etiyopya'da yoksulluğun azaltılması konusundaki kurumların rolünü incelemek için yakın tarihli bir makalede dört MFK seçildi. Sonuç olarak, MFK'ların sağladığı kredinin sadece hane halkı ve işletmelerin gelirlerini arttırmakla kalmayıp, aynı zamanda varlık edinmelerini, kurumsal beceriler elde etmelerini ve para tasarrufu alışkanlığını artırmasını sağladığını göstermektedir. Dahası, halka teslim edilen krediler, günlük giderlerini karşılamaları ve duyarlılık zorluklarından kurtulmalarını sağladı.

Berhane ve Gardebroek (2011), Etiyopya'nın kuzeyindeki kırsal hanelerde mikro finans sağlanmasının yoksulluğu azaltıp azaltmadığını araştırmak için genel göstergeler olarak hanehalkı iyileştirmeleri ve hanehalkı tüketimi kullanmıştır. Rasgele trend ve sabit etkiler modelleri ile desteklenen sonuç, hanehalkı tüketiminin arttığını ve konut koşullarında bir iyileşme olduğunu ortaya koydu. Ayrıca, borçlanmanın hanehalkının geçerliliği üzerindeki uzun vadeli etkisine tanık olunmuştur ki bu da çalışmanın bir katkısı olmuştur.

Abebe (2006), seçilmiş sosyoekonomik değişkenler üzerinde mikro finansman hizmetlerinin etkisini belirlemek için Addis Ababa ve Oromia bölgesel devlet İhtisas Mali ve Tanıtım Enstitüsü'nün (SFPI) bir anketini gerçekleştirmiştir. Örneklenen

alanlarda finansal hizmetlerin düşük gelirli insanlara ulaştırılması yoluyla gelir, varlık mülkiyeti, barınma olanakları, harcama ve diyet koşullarının iyileştirildiğini tespit etmiştir.

Birhanu (2013), Oromianın Doğu Shewa bölgesindeki Wassa MFK müşterilerini ve müşteri olmayanlar arasında bir kıyaslama yaparak mikro finans programının yoksul insanların sosyo-ekonomik başarıları üzerindeki etkisini incelemeye çalışmıştır. Araştırmanın bulguları, müşterilerin% 95'inin mikro finans programında yer aldıkları için yaşam standartlarının iyileştirildiğini, istemeyenlerin% 20'sinin olumlu tarım mevsiminin ve karlı ticaretin faaliyetleri sonucu olarak yaşam koşullarının geliştiğini kabul ettiğini gösterdi. Buna ek olarak, bulgu MFK müşterilerinin gıda konusunda iyileşme, daha iyi sağlık hizmeti alma, iş fırsatları yaratma, iş faaliyetleri geliştirme gibi birtakım faydalardan yararlandığını ileri sürdü.

Son olarak, müşterilerin tasarruf alışkanlıkları çok zenginleştirilmiştir. Bununla birlikte, bu çalışmanın bulgularından farklı olarak, Abebe (2006) tarafından yapılan bir önceki çalışma, SFPI'nin hanehalklarının eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını bulmuştur, ancak iki çalışma mikro finansın tasarruf koşullarına olan olumlu etkisine ilişkin olarak hemfikir olmuştur. Haftom (2011), mikro finansmanın Kuzey Etiyopya'daki yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini araştırmak için ekonomik analizlerde bulunmuştur. Yazar, DCSI'nin müşterisi olan hanelerden gelen verileri kullandı. Hane halkı seviyesi üzerindeki sabit etki, mikro finans programına dahil edilmenin, hane başına tüketim harcamaları ve kişi başına düşen gıda tüketim harcamasını olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır. Aynı kurum hakkında çalışmasını yapan Guruswamy (2012), kendinden yönetilen anketler ve görüşmeler gerçekleştirerek aynı konuyu örnek alarak araştırdı. Sonuçlarına göre, mikro finans hizmetlerinin mevcudiyeti, bölgedeki yoksul insanların yaşam standardını iyileştirdi, ancak çok yüksek faiz oranı, teminat zorluğu, başvuru süreci ve kredi yetkisi, derneğin kurum idaresi ile ilişkisinin eksikliği, müşteriler ve hizmet sağlama kalitesinin eksikliği, yoksulluğu azaltma sürecinde bir tehdit oluşturmaktadır.

Aynı anda iki özdeş tez çalışılmış, ancak Etiyopya'da farklı alanları kapsayan, MFK'ların yoksulluğun azaltılması konusundaki rolüne ilişkin devam eden çalışmaya katkıda bulunmuştur. İlk çalışma Zigiju (2008) tarafından kentsel yoksulluğun azaltılmasında Addis ve Afrika MFK'larının örnek çalışma olarak ele alınması üzerine

yapılmıştır. Araştırmanın sonucu, her iki kurumun da sayısız açıklama nedeniyle kentsel alanlarda yoksulluğu azaltamayacağını ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca, AdCSI'nin yoksulluğu azaltamamasının nedeninin fakirliği terk etmesi, ancak Afrika Müttelikleri'nin kentsel nüfusun yoksul kesiminin yaşam koşullarını iyileştirememesi olduğunu açıkladı. İkincisi, Kassa (2008) tarafından, diğer iki MFI, yani ACSI ve Bilgelik MFK'ları incelendi. Yazar, mikro finansın inkâr edilemez bir biçimde yoksulluğun azaltılmasında önemli bir yol olduğunu, başarısının, kullandığımız yönteme bağlı olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, Amhara MFK'nın verimli, kârlı ve sürdürülebilir bir kurum olmasına rağmen, yoksulların bakımı için kalkınma hedeflerine ulaşılmasında bu kadar başarılı olmamıştır. Öte yandan, Wisdom MFK, daha az verimli, üretken ve sürdürülebilir olsa bile, kalkınma programlarıyla fakirlere ulaşmak açısından Amhara'dan daha verimli olmuştur. Genel yoksulluğun azaltılması, gelir genişlemesi, sağlık ve beslenme, barınma ve yoksulların kayıtsız işletmelere katılmalarını sağlama yoluyla sağlanmıştır. Benzer şekilde, Getaneh & Garber (2007), Amhara bölgesindeki mikro finans sistemi aracılığıyla sağlık durumu, gıda güvenliği, varlıkların eğitim mülkiyetinin artırıldığını iddia etmiştir. Ayrıca, bu programın yardımı ile yoksul nüfusun marjinalleştirilmiş kesiminin güçlendirilmesi sağlanmıştır. Bir başka konferans makalesi, Amhara bölgesinde 500 hane alarak mikro finans ve yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişkiyi inceledi. Araştırma, programın faydalanıcılarının araştırma alanında sürekli gelir elde edebildiğini göstermektedir. Mikro finansın Etiyopya'da yoksulluğun azaltılması üzerindeki olumlu etkisini teyit eden yukarıdaki çalışmaların aksine, Tarozzi ve arkadaşları (2015), mikro finansın Amhara'nın kırsal alanlarındaki yoksulluğun azaltılması üzerindeki önemli bir etkisinin olmadığı sıfır hipotezini reddetmesinin imkânsız olduğunu ileri sürdü. Oromia bölgesi. Çalışmalarında, 2003-2006 yılları arasında alınan veriler, çalışma alanlarındaki insanların sosyo-ekonomik durumunun olup olmadığını değerlendirmek için kullanılmıştır. Toplam 40 sonuçtan sadece beş tanesi anlamlı bulundu.

Achamyeleh (2011), mikro finans programında faydalanıcı olmanın nedensel bir etkisinin olup olmadığını ve Tigray bölgesinin kırsal bölgelerinde yoksulluğun azaltılmasının var olup olmadığını bulmak için iki tahminci kullandı. Onun bulguları, programın fakir çocuk yetersiz beslenmesinde yoksullara yardım ettiğini ve kişi başına düşen tüketim harcamalarının artmasını sağladığını ileri sürdü. Dahası, en kötü şartlar altında en yoksul olanı, mikro finans programından, makul durumdaki yoksullardan daha avantajlı olmuştur. Diğer önemli sonuç ise, Tigray'deki çalışma programı

kapsamında mikro finans programının akut yoksulluk oranının% 3 oranında artmasıyla büyük bir başarıya ulaşmasıydı.

Genel bir panel veri analizini ele alan Geda ve arkadaşları (2006), Etiyopya'da hem kırsal hem de kentsel bölgelerdeki finans mevcudiyeti ve yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişkiyi açıklamak için 1994-2000 yıllarındaki bir verileri incelediler. Zayıf bir yoksulluk-finans modelinin desteklediği sonuç, hem kırsal kesimde hem de kentsel alanlarda kredilere erişimin, tüketim miktarının tesviye edilmesi çoğunlukla likidite kısıtlaması nedeniyle yoksulluk tuzağından uzaklaşılması şeklinde kronik yoksulluğu önemli ölçüde azalttığını göstermiştir. Aynı bulgu Bamhanu (2006) tarafından Amhara bölgesindeki beş farklı bölgeden 500 hane örneğine dayanan çalışmasında belgelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ETİYOPYA'DA KONVENSOYONEL MFK'NDAN FAİZSİZ MİKRO FİNANS HİZMETLERİ

Çalışmanın önceki bölümlerinde, Etiyopya'daki geleneksel mikro finans hizmetleri ve kurumlarının gelişimi belgelenmiştir. Bahsedildiği üzere, bu mikro finansman hizmetleri krediler, tasarruflar, ödeme sistemleri ve fon yönetim hizmetlerinin konvansiyonel olarak sağlanmasına odaklanmıştır. Yakın zamana kadar, neredeyse tüm mikro finans kuruluşları, hizmetlerini faiz oranına göre sağlamaktadır. Tasarruf ve kredi hizmetlerine olan ilginin katılımı, çoğu Müslüman'ın bu kurumlara girmemesinin başlıca nedenlerinden biriydi. Dünyanın çeşitli yerlerinde Şeriat-uygun olarak kabul edilen alternatif mikro finansman modellerinin ve hizmetlerinin ortaya çıkması, hizmetlere katılmak ve fayda sağlamak için hassas Müslümanları cezbettiler. Sınırlı olsa da, bazı ücretsiz mikro finans modelleri, Müslüman çoğunluklu bölgelerde faaliyet gösteren birkaç mikro finans kuruluşu tarafından başlatılmıştır. Somali, Harar, Dire Dawa mikro finans kurumları ve OCSSCO, İslami ilkelere dayanan tasarruf ve kredi hizmetleri vermeye başladı.

4.1. Oromia Kredi ve Tasarruf (OCSSCO)

OCSSCO, Etiyopya'da özel mikro finansın kurulmasına izin veren 40/1996 sayılı bildirimden ardından birkaç mikro finans hizmetine başlamıştır. Son zamanlarda kurum, Murabaha'ya dayalı faizsiz krediye ek olarak altı geleneksel kredi türünü genişletiyor. Bu tür krediler, dördüncü bölümde detaylı olarak açıklandığı gibi, müşterilerin taksitli fiyatı ödeyerek mal sahibi olmaları şeklinde finansmana erişebilmelerini sağlayan varlık bazlı moddur. Murabaha bireyler, gruplar ve küçük işletmeler için bir ila beş yıl arasında üç biçimde sunulmaktadır. Ayrıca, kullanıcının paralarını güvenlik amacıyla tutmasını ve istediği zaman çekilmesini sağlayan *wadia* tasarruf hesabı da dâhil olmak üzere bir dizi tasarruf hizmeti verilmektedir. Kuruma göre *wadia* hesabında birikmiş tasarruflar faizsiz finansal hizmet penceresinden geleneksel sistemden ayrı olarak tutulur.

Tablo 2: Murabaha'ya dayalı faizsiz kredi modelleri

Ürün Tipi	Modalite	Maksimum Kredi Büyüklüğü	Maksimum Kredi Süresi	Faiz Oranı	Teminat/ Garanti
Murabaha Bireysel Finans	İş alanı olarak	İş planına ve teminatına bağlı olarak	3 yıla kadar nakit akışına bağlıdır	Markup	Yasal şehir evleri
Murabaha Mikro ve Küçük İşletme Finansmanı	İşletme olarak	İş planına ve teminatına bağlı olarak	İş planına ve teminatına bağlı olarak	Markup	Group yükümlülüğü
Gruba bağlı murabaha	Grup olarak	548 USD	1 yıl	Markup	Group yükümlülüğü

Kaynak: OCSSCO web sitesi

Ayrıca, kullanıcının parasını güvenli amaçlar için tutmasını ve istediği zaman geri alabilmesini sağlayan wadia tasarruf hesabını da içeren bir dizi tasarruf hizmeti verilmektedir. Kuruma göre, wadia hesabına yatırılan tasarruf, faizsiz finansal servis penceresinde konvansiyonel sistemden ayrı tutulmaktadır.

4.2. Harar Mikro finans Kurumu (HMFI)

HMFI, 2014 yılında faizsiz tasarruf ve 2015 yılında faizsiz kredi sağlamaya başladı. Planlananlar ile gerçek performans arasında büyük bir uçurum olmasına rağmen, HMFI düşük gelirli bireylere, derneklere ve ana akım mali kaynaklardan hariç tutulan küçük işletmelere kredi sağlama konusunda büyük bir performans gösteriyor. OCSSCO gibi, HMFI farklı kategorilerde üç kategori altında faizsiz kredi sağlamaktadır.

Tablo 3: Faizsiz mikro finansman hizmetleri ve performansı

Faizsiz kredi türleri	Ölçüler	2016/17	2017/18
Bireysel kredi	Kredi başvuru sayısı	307	181
	ABD Doları Tutarı	460,515	533,675
İşletmeler kredisi	Kredi başvuru sayısı	148	27
	ABD Doları Tutarı	88,750	57,033
Özel işletme kredisi	Kredi başvuru sayısı	159	154
	ABD Doları Tutarı	371,764	476,642

Kaynak: HMFI

Faizsiz mikro finans sisteminin temel zorluklarından biri, HMF memurlarına göre, NBE'nin faizsiz sistemi nasıl uygulayacağına dair açık ve ayrıntılı mevzuatın bulunmaması ve gerçekleştiğinde temerrütlerin nasıl ele alınacağından bahsetmemiştir. Bu durum sistemi muğlak kılar ve yanlış yorumlamaya eğilimlidir ve standardizasyonun yokluğunda sonuçlanır.

4.3. Dire Mikro finans Kurumu S.C (DMI)

“Kurumun ulusal düzeyde yetkili mikro finans hizmet sağlayıcısı olduğunu görmek” isteyen “DMI”, tasarruf, kredi, para transferi, danışmanlık, faizsiz finansman ve tasarruf hizmetleri sunmak ve tasarruf kültürü sağlamayı amaçlayan 1 milyon dolarlık bir başlangıç sermayesi ile kurulmuştur. Kentin Müslüman nüfusunun% 70'inden fazlasına hitap etmek amacıyla DMI 2013'ün ortalarında faizsiz mikro finans hizmetleri başlattı.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, 2014 yılı Eylül ayı itibarıyla, hizmet alan müşteri sayısının% 7'si ve aktif kredi müşterilerinin% 44'ü faizsiz mikro finans hizmetleri kullanmaktadır. Kredi miktarının% 16'sı faizsiz kredi sistemine ilişkin olarak dağıtılmakta ve faizsiz hizmetlere tahsis edilen kredilerin yaklaşık% 30'udur. Geleneksel ve faizsiz sistemler altındaki kadın müşteri sayısı arasında küçük bir fark vardır. Bu, DMI'nın, kullandıkları programdan bağımsız olarak kadınlara öncelik verdiğini göstermektedir.

Table 4: Geleneksel ve İslam mikro finans karşılaştırması

Faaliyetler İslami	Geleneksel	İslami	Toplam
1. Kredi Performansı			
Sunulan Müşterilerin Sayısı	20,794	1,570	22,364
Aktif Kredi Müşterileri Sayısı	2,565	1,479	4,598
Ödenen Tutar	129,655,814.52	24,778,150.00	154,433,964.52
Kredinin olağanüstü değerleri	29,141,166.81	13,427,487.60	44,989,342.64
Kurtarma oranı	98.45%	90.59%	97.56%
Portföy Riski>30 gün	5.55%	11.88%	5.82%
Kadınların yüzdesi Müşteriler	63.11%	57.71%	62.73%
2. Tasarruf performansı			
Gönüllü Tasarrufcu Sayısı	11,321	825	12,146
Net Tasarruf Hareketliliği	18,680,222.43	6,525,389.12	25,205,611.55.33

Source:DMI

DMI, murabaha ve icara'yı faizsiz kredi hizmeti kategorisi altında sunmaktadır. 2014 yılında murabaha'ya ilişkin işaret ilk yıl% 15, ikinci yılda% 23 ve üçüncü yılda% 30 olarak gerçekleşti. Murabaha finansman ürünü dört adımdan oluşur. İlk olarak müşteri, edinilecek varlığı belirterek bir kredi için başvuruda bulunur. Daha sonra, mikro finans kurumu ile müşteri arasında ajans sözleşmesi imzalanacaktır. Bundan sonra kurum, aracı / müşteri tarafından satın alınan kalemleri acenteye teslim edecektir. Son olarak, müşteri, kredi sözleşmesini imzalayarak, gelecekte belirli bir dönemdeki miktarı geri ödemek için malları kredi limitine göre sabit olarak satın alır.

Diğer kredi ürünü icaradır ve bu da müvekkilinin makine, motor, taşıt ve benzeri gibi kurum tarafından sahip olunan varlıkların intifalarından yararlanmasını sağlar. Bu tür hizmetler kısa ve uzun vadede ödenen kira bedeli karşılığında müşteriye teslim edilecektir. Varlığa sahip olan kuruluş, varlığın toplam maliyeti ve eklenen işaretleme tam olarak ödenene kadar sahiplik hakkına sahiptir.

Kurumdaki tasarruf ürünleri *wadia* ve *mudarebe*'yi oluşturmaktadır. *Wadia* tasarruf mevduatı altında, müşteri parasını kurumdan geri dönüş beklemeden kurtarır. Bu nedenle, *wadia* şeması müşteriye kâr veya zararını paylaşma hakkı vermez. *Mudarebe* formuna göre tasarruf eden müşteri, yatırılan parayı, işin başarılı olması durumunda kazanç elde etme ya da ortaklık geri dönüş getirmese kaybı paylaşma beklentisiyle karşılar.

Murabaha sözleşmesinin uygulanması ve onaylanması ile ilgili olarak, DMF başvuru sahibinin ihtiyaç duyduğu maddeye dayanarak hem kişisel hem de grup kredi hizmetleri sunmaktadır. Kredi yöneticisine göre, bireysel murabaha sözleşmesi aşağıdaki gibi yürütülecektir;

“Eğer bir müşteri kişisel kredi almak isterse, üç teminattan birini, yani maaş garantisi, araç sahipliği garantisi veya ev sahipliği için yasal belge getirmek zorundadır. Ev sahipliği için yasal belgeye dayanarak başvurduklarında, evin piyasa değerine göre kredi almaya hak kazanacaklar ve talep edilen paranın en az% 10'unu tasarruf etmeleri gerekiyor. Ayrıca, başvuru sahiplerinin kimlik belgesi, iş ruhsatı ve evlilik cüzdanı (eğer evliyse) ibraz etmesi gerekmektedir. Gerekli tüm belgelerin tamamlanmasından sonra kurum, müşteriyi istediği öğeyi satın almak için bir temsilci olarak tayin eder, sonra ikinci aşamada madde müşteriye tamamen aktarılır.”

İkinci kredi formu, üç ila yedi kişiden oluşan bir grubuna dayanmaktadır. Gruplar birbirlerini çok iyi tanıyan üyeler tarafından oluşturulur. Ancak, grup borçluları, yukarıda belirtilen gibi bir garanti getiremediğinden, kişisel borçlulara kıyasla daha az para kazanmaktadır. DMF, Kredi yöneticisine göre, her bir grup üyesi için 5000 Birr sağlar ve temerrüde düşmesi durumunda tüm grup üyeleri ödenmemiş tutarı tazmin etmekle yükümlüdür.

“Grup kredisi sistemi, düşük gelirli kişilerin teminat göstermesi istenmeden finansmana erişebilmelerini sağlıyor. Bununla birlikte, kredi, kimlik kartı ve yönetimin yönetim düzeyinin düşük olması gibi gerekli tüm belgelerden sonra, müşterinin söz konusu alanda yerleşik olduğunu teyit etmek için onlara sunulacaktır.”

DMF tarafından 2014 yılında Haramaya Üniversitesinde Etiyopya'daki Tarım İşletmesi fuarı ile ilgili faizsiz bankacılık konulu sunum yapılmıştır. Faizsiz mikro finans hizmetleriyle ilgili eğitilmiş ve bilgili işgücü sıkıntısı, sistemin büyük ve zorlu idari maliyeti ve müşterilerin bazı Şeriat ile uyumsuzluğu MFI adına piyasadan satın alındıktan sonra kuruma teslim edilmemesi gibi ilkeleri gibi bazı zorluklar olmuştur.

Somali Mikro finans Kurumu (SMFI), 2012 yılında Etiyopya'nın güneydoğusundaki Somali Bölgesel Yönetimi ve diğer hissedarların özel mülkiyeti altında kurulmuştur. Kurum, Etiyopya halkına mali erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Küçük girişimcilere, küçük mal sahiplerine ve iş adamlarına kredi verir, para transfer eder, sistemi kurtarır ve mobil bankacılık sağlar. SMFI, toplumun yoksul kesimlerine mikro finans hizmetleri sunarak, yoksulluğu azaltmaya ve ülkede genel büyüme ve kalkınmaya ulaşmaya çalışacaklarına inanmaktadır. Finansal hizmetler ve eğitim girişimcilere kendi işlerini kurma, ailelerine yardım etme ve toplumlarının refahını değiştirme olanağı sağlar. Yukarıda belirtilen mikro finans kurumları gibi SMFI, müşterileriyle geleneksel müşterilere de faizsiz mikro finans hizmetleri sağlamaya odaklandı.

Aynı bölgede çalışan diğer yeni MFI, Rays MFI'dir. 200.000 Br beklenen asgari ödenmiş sermayeyi karşılayan, altı kişi tarafından Temmuz 2014'te kuruldu. Kurum, bölgedeki topluluğun düşük gelirli kesimlerine verimli ve teknolojik destekli mikro finans hizmetleri sunarak yoksulluk felaketini en aza indirmeyi umuyor. Faizsiz mikro finans hizmetleri arasında müşterilere murabaha, salam ve icara dahil bulunmaktadır. Bir grup şahsın bir grup geri ödeme vaadiyle teminat veya kredi teminatı sağlamalarına izin veren bir araç olan Grup Garantili Kredi (GGL), Rays'in düşük gelirli insanlar için genişleteceği kredi hizmetlerinden biridir. Müşterinin ilk döngüsündeki ilk ortalama kredi tutarı, faaliyetin ilk yılında 4.000 Br'ye yaklaşmaktadır; bu miktar bundan sonra daha yüksek olacaktır, yıllık 10pc ile 20pc arasında bir kredi faiz oranı. İşinler aynı zamanda kooperatiflere kredi imzacı veya kalıcı bir varlık veya araç olarak kredi teminatı olarak borç verir. İlk dönem kredileri için ortalama kredi tutarı, faaliyetin ilk yılında 7.500 Br olup, bundan sonra artacaktır. Kredi vadesi, yılda 10 adet kredi faiz oranı ile aylık geri ödeme sıklığı olan bir yıldır.

2018'deki diğer son haberler, ABD'de bulunan bir hayır kurumu olan Mercy Corps'ın Şeriat ilkelerine dayanan mikro finans hizmetlerinin muhtemel açılmasıdır. Bu hizmet, İslami Finansman Danışmanlık ve Güvence Hizmetleri (IFAAS) tarafından

yürütülen ve finansal katılımı artırmak ve fakirlerin yaşam koşullarını teşvik etmek için alternatif finansal hizmetlerin varlığını vurgulayan araştırmalara dayanmaktadır. Yerel mikro finans kuruluşlarının temel zorluklarından bazıları hem geleneksel hem de faizsiz pencerelerde yetersiz fonlar olduğu ve serbest mikro finans hizmetlerinin uygulanmasına ilişkin deneyim ve bilgi eksikliği olduğundan, bu tür girişimler memnuniyetle karşılanmaktadır.

Sonuç olarak, mevcut konvansiyonel sistemde yukarıda belirtilen kurumlarda faizsiz mikro finans hizmetlerinin ortaya çıkması, faiz bazlı finansman ve teminatın olmaması nedeniyle kendilerini sekteye uğratan toplumun orta ve alt seviyesinde finansal katılımı sağlar. Dahası, bu alternatif hizmetler, yoksulluğu en aza indirecek ve azaltacak olan girişimciliği, yaratıcılığı ve üretkenliği teşvik etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mikro finans kurumlarının yirmi yılı aşkın bir süredir Etiyopya'da faaliyet göstermelerine rağmen, finansmana erişemeyenleri kucaklamak için yeni bir mekanizma tasarlamadılar. Alternatif bir finansal model olmaya çalışan faizsiz mikro finans sistemi, yoksulların ihmal edilen kısmına hizmet etmek için gerçeğe dönüşür.

Bu çalışma, Etiyopya'da finansal içermeme ve yoksulluğun azaltılmasında faizsiz mikro finans sisteminin rolünü değerlendirmeyi amaçlamıştır. Ana hedefe ulaşmak için, çalışma ülkenin farklı bölgelerinde mevcut geleneksel mikro finans kurumunda bir ilgi çekici mikro finans pencerelerinden bir örnek aldı. Şu anda OCSSCO, HMFİ, DMI, SMFI ve RMFI gibi geleneksel MFK'lar, faizsiz mikro finansman hizmetlerini kredi ve tasarruf şeklinde sunuyor. Küçük girişimcileri ve işadamlarını finanse etmek için popüler bir yol olan Murabaha, faizsiz hizmet sunan neredeyse tüm MFI tarafından uygulanmaktadır. Bir müşteriye kendi seçimleri ile bir varlık satın alır ve onu açıklanmış maliyet artı işaretiyle satarlar. Bu tür bir finansman, uygulanması kolay olduğu için bugünün MFK'larında çok yaygınlaşmaktadır. Ancak, bazı müşteriler gibi malların satın alınması ve satılması için gerekli olan özel düzenlemeler ve uyanıklık, süreçte aldatici olabilir. Murabaha, ijara, salam ve mudarebe'ya ek olarak, seçilen alanlarda MFI müşterilerine teslim edilmektedir.

Faizsiz mikro finans sisteminin temel zorluklarından biri, HMF memurlarına göre, NBE'nin faizsiz sistemi nasıl uygulayacağına dair açık ve ayrıntılı mevzuatın bulunmaması ve gerçekleştiğinde temerrütlerin nasıl ele alınacağından bahsetmemiştir. Bu durum sistemi muğlak kılar ve yanlış yorumlamaya eğilimlidir ve standardizasyonun yokluğunda sonuçlanır. Ayrıca, faizsiz mikro finans hizmetleri ile ilgili eğitilmiş ve bilgili işgücünün yetersizliği, sistemin muazzam ve zorlu idari maliyeti ve müşterilerin söz konusu ürünü pazardan edindikten sonra kuruma teslim etmemeleri gibi bazı Şeriat ilkelerine uymamaları. MFI ayrıca ek zorluklar olarak gösterilmektedir.

Bir tavsiye olarak, mikro finans sektöründeki kritik endişe finansal katılım meselesidir. Finansal katılım, her bakımdan açık ve kapsamlı politika önlemleri ile sağlanacaktır. Bunlardan en önemlileri arasında, ülkedeki kapsayıcı finansal sistemin

uygulanmasının bir yolunu gösteren düzenleyici çerçeve yer almaktadır. Bu nedenle, NBE, yalnızca mikro finans sektöründe değil, aynı zamanda ülkenin genel mali sisteminde de faizsiz ve her şeyi kapsayan finansal hizmetlerin diğer biçimlerini gözden geçirmeli ve dikkate almalıdır. Bu politika önlemi, fonlara erişim için tüm engelleri kaldırır ve vatandaşların ekonomik sektörün her seviyesine katılımını artırır.

Faizsiz mikro finans sisteminin çalışma şekli hakkındaki farkındalık yaratma, halk için çok önemlidir. Bu finansman modellerinin yeni olması, mevcut ve potansiyel müşteriler arasında, yakın zamanda uygulamaya geçtiğinden ve geleneksel sistem uzun bir süredir çalıştığı için kafa karışıklığı yaratmaktadır. Eğitim, atölye, farkındalık yaratma programları ve benzerlerinin düzenlenmesi, insanlara aşına olmalarını sağlamak için önemli bir rol oynayabilir. Mikro finans müşterilerinin çoğu düşük düzeyde farkındalık ve eğitim statüsüne sahip olduğundan, bu konuda MFI'dan çok fazla çalışma yapılması beklenmektedir.

Mikro finans kuruluşları sadece Etiyopya'da değil, aynı zamanda gelişmekte olan bazı ülkelerde sürdürülebilirlik ve sosyal yardımdan muzdariptir. Yapılan bir takım araştırmalar, zekât ve awqaf'ın sermaye maliyetini düşürerek fon açığı doldurmada öncü bir rol oynadığına dikkat çekti. Ek olarak, bu mekanizmalar mikro girişimcileri ve bilgi ve beceri sahibi olanlara ancak fonu yetersiz olanların kredi ve diğer hizmetlere erişebilmelerini ve ülkenin genel kalkınmasına çok katkıda bulunmalarını sağlar. Bu nedenle, Etiyopya'da eğer zekât fonları ve awqaf etkili bir şekilde kullanılıyorsa, finansal katılımı iyileştirmeye, gelir eşitsizliğini en aza indirmeye, büyümeyi ve kalkınmayı desteklemeye, fakirlerin geçimini arttırmaya ve yoksulluğu azaltmaya katkıda bulunabilir.

Faizsiz mikro finans hizmetlerinde karşılaşılan zorluklardan biri, müşterilerin taksitleri alırken ve öderken olumsuz davranışlarıdır. Alış ve satış süreci gerçekleşirken müşteriler farklı davranabilirler. Bu nedenle, bu tür riskleri en aza indirmek veya önlemek için uygun dokümantasyon ve takip mekanizması devreye sokulmalıdır. Aynı şekilde, taksit ödemeleri sırasında kurum kesinlikle kontrol etmeli ve müşteri ödeme yapamazsa durumu iyi anlamaya çalışmalı ve uygun önlemleri almalıdır.

Nitelikli çalışanlar, belirli bir kurum tarafından verilen hizmetleri iyileştirmek için hayati bir rol oynamaktadır. Bu konuda MFI'ler farklılık göstermemektedir. Bu nedenle, kurumların becerilerini ve bilgi birikimlerini geliştirmek için çok şey yapılmalı ve yeni

finansman hizmetleri teşvik edildiğinde güncellenmeli ve bu hizmetlerin nasıl çalıştığı ve zorlukların üstesinden gelmek için neler yapılması gerektiğine ilişkin doğru bilgiye sahip olmalıdır. Sürekli eğitimler, çalıştaylar, seminerler ve farkındalık yaratma programları düzenlenmelidir.

Her yerde ve her zaman iş yaptığımızda işlem maliyetleri yaygındır. Mikro finans hizmetleri çoğu kişi tarafından yüksek faiz talep ettiklerinden dolayı pahalı kabul edilir. Bunun başlıca nedeni, krediyi sağlamak için harcadıkları yüksek işlem maliyeti. İdari maliyetler, faizsiz MFI'lerin başlıca zorluklarıdır. Taksitlerin zamanında toplanması, varsayılanların en aza indirilmesi, piyasaların değerlendirilmesi, müşterilerin takibi gibi tüm hizmetlerde verimlilik ve maliyet azaltma yaklaşımlarının uygulanmasıyla bu maliyetler en aza indirgenebilir.

BİBLİYOGRAFYA / KAYNAKÇA

- Andualem, U. B., Rao, S.: **“Financial Inclusion in Ethiopia”** International Journal of Economics and Finance, 9(4), 2017,s.(191-201).
- Demirguc-Kunt, A. L.: **The Global Findex Database 2014: Measuring Financial Inclusion around.** Washington, DC.: World Bank, 2014.
- Deresse, M., & Zerihun, A.: **“Determinants of Access to Formal Financial Sources of Micro and Small Enterprises (MSEs) in West Oromia Region, Ethiopia”** ,International Journal of Business and Economics Research, 6(5), 2017,s.(100-110).
- Fareh, A. M.: **Opportunities and Challenges in Implementing Poverty Reduction Policies in Pastoral Communities: A Case Study from the Somali Regional State, Ethiopia.** Oita: Ritsumeikan Asia Pacific University,2011.
- Fredu, N., & Edris, H.: **Small and Medium Enterprise Access to Finance in Ethiopia:Synthesis of Demand and Supply.** Addis Ababa: The Horn Economic and Social Policy Institute. 2016
- Gashaw, A.: **Microfinance Institutions in Ethiopia, Kenya, And Uganda .** The Horn Economic and Social Policy Institute . 2014
- Gebrehiwot, G., & Chawla, A. (). **“Outreach and Sustainability of Microfinance Institutions of Ethiopia: A Case Study on Specialized Financial and Promotional Institution (SFPI)”** , Research Journal of Finance and Accounting , S.7,C.5, 2016,s.(87-107).
- Guush, B. T.: **Econometric Analyses of Microfinance Credit Group Formation, Contractual Risks and Welfare Impacts in Northern Ethiopia.** Dissertation. 2009.
- Harriss-White, B.: **“India’s socially regulated economy”**, Indian Journal of Labor Economics, S.47, C.1, 2004, s. (49-68).

- Islamic Finance Advisory & Assurance Services (IFAAS). **Interest-free financing in Ethiopia**, 2018. <http://ifaas.com/ifaas-and-mercy-corps-join-hands-to-promote-financial-inclusion-in-ethiopia.html>
- Iqbal, Z. and Mirakhor, A.: **An introduction to Islamic finance: Theory and practice**, Singapore, John Wiley & Sons, 2007.
- Ledgerwood, J., Earne, J. and Nelson, C.: **The new microfinance handbook: A financial market system perspective**, The World Bank, 2013.
- Mersha, D. and Ayenew, Z.: **“Financing challenges of smallholder farmers: A study on members of agricultural cooperatives in Southwest Oromia Region, Ethiopia”**, African Journal of Business Management, S.12, C,10), 2018, s. (285-293).
- Mersha, D., & Ayenew, Z.: **“Financing Practices of Micro and Small Enterprises in West Oromia Region, Ethiopia”**, Journal of Management Research, S.10,C.2, 2018,s.(1-17)
- Obaidullah, M.: **Introduction to Islamic Microfinance**,New Delhi : IBF Net (P) Limited,2008.
- Acemoglu, D., & Robinson, J.: **Why Nations Fail : The Origins of Power, Prosperity, and Poverty**, New York: Crown Publishers,2012.
- Bassem, B. S.:**“Social and financial performance of microfinance institutions: Is there a trade-off”**, Journal of Economics and International Finance, S.4,C.4, 2012, s.92-100.
- Besley, T.: **“How Do Market Failures Justify Interventions in Rural Credit Markets?”** The World Bank Research Observer, S.9,C.1, 1994,s.(27-47).
- Cardin, L.:**The Impacts of a Poverty Reduction Approach and Financial Systems Approach on Poor Rural**. Boston: University Honors Theses, 2017.
- Cloet, A. D.: **Microfinance:Influence of competition on outreach**. Gent: University of Gent, 2014.
- Degefe, D.: **Microfinance in Ethiopia: Elixir or poison**. Dissertation , Hague, 2009.

- Engels, P.: **Mission Drift in Microfinance**. Stuttgart: Ibidem-Verlag, 2010.
- Haugen, N.: **The informal credit market: A study of default and informal lending in Nep**. Bergen: University of Bergen, 2005.
- Hoff, K., & Stiglitz, J.: **Imperfect Information and Rural Credit Markets:Puzzles and Policy Perspectives**. K.Hoff, Braverman, & J. Stiglitz içinde, *The Economics of Rural Organization:Theory,Practice,and Policy*, s. (33-52). New York: Oxford University Press,1993.
- Kodongo, O., & Kendi, L.: **“Individual lending versus group lending: An evaluation with Kenya's microfinance data”**, Review of Development Finance, 2013, s.(99-108).
- Krahnen, J., & Schmidt, R.: **Development Finance as Institution Building**. Boulder: Westview Press,1994.
- Kruland, A. (2012). **The Changing Role of NonProfit Microfinance: An analysis o the changes in aspects of microfinance outreach over the last decade**.
- La Torre, M.: **A New Conception of Microfinance**. M. L. Torre, & Gianfranco içinde, *Microfinance*,s. (1-18). New York: Palgrave Macmillan, 2006.
- Levine, R.: **Finance and Growth: Theory and Evidence**. Philippe, Aghion, Steven, & Durlauf içinde, *Handbook of Economic Growth* (s. 866-910). Elsevier, 2005.
- Moon, B.: **The great divide in microfinance: Political economy in microcosm**. T. A. Watkins, & K. Hicks içinde, *Moving Beyond Storytelling: Emerging Research in Microfinance (Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis* (s. 109-144). Emerald Group Publishing Limited, 2009.
- Morduch, J. (). **The microfinance schism**. World Development, 28(4), 2000, 617-629.
- Olivares-Polanco, F.: **“Commercializing microfinance and deepening outreach? Empirical evidence from Latin America”**, Journal of Microfinance, 2004,s.(47-69).

- Paris, B.: **Institutional lending models, mission drift and microfinance institutions.** Dissertation, University of Kentucky, Public Policy Administration,2013.
- Robinson, M.: **The microfinance revolution: sustainable finance for the poor.** New York: The World Bank,2001.
- Trezza, S.: **Products and Services in Modern Microfinance.** L. T. Mario, & V. Gianfranco içinde, *Microfinance* ,s. (20-36). New York: Palgrave Macmillan,2006.
- Woller, G., Dunford, C., & Warner, W.: **“Where to microfinance”**, International Journal of Development. 1999
- Woller, G., Dunford, C., & Woodworth, W.: **Where to microfinance.** International Journal of Economic Development, 1999,S.1,C.1.
- Abebe, T.: **The Impact of Microfinance on Poverty Reduction: The Cases of three branches of Specialized Financial and Promotional Institution (SFPI),** Thesis, Addis Ababa, 2006.
- Achamyeleh, T. E.: **Microfinance: Does it Support Households to Achieve an Income above Self-Sufficiency? Evidence from Rural Northern Ethiopia,**Thesis, Norway, 2011
- Arega, S. A.: **Performance of MFIs and Their Role in Poverty Alleviation: The Case of Selected MFIs in Ethiopia.** International Journal of Scientific and Research Publications, 2016,s.(412-424).
- Berhane, G., & Gardebroek, C.: **“Does microfinance reduce rural poverty? Evidence based on household panel data from northern Ethiopia”**, American Journal of Agricultural Economics, S.93, C.1, 2011, s. (43-55).
- Birhanu, D. B.: **The Impact of Micro Finance on Poverty Reduction: The case of Wassa MFI.** Thesis, Addis Ababa, 2013.
- Dawit, E., & Menna, A.: **Ethiopia: Thrives, Strives.** *All Africa*,2016.

- Gebrehiwot, A.: **Microfinance Institutions in Ethiopia: Issues of Portfolio Risk, Institutional Arrangements and Governance**. Microfinance Theory Policy and Experience, s. (42-61). Mekelle, 2001.
- Geda, A., Shimeles, A., & Zerfu, D.: **Finance and Poverty in Ethiopia: A Household Level Analysis** . Helsinki: UNU World Institute for Development Economics Research, 2006.
- Getaneh, G.: **Livelihoods Through Micro-enterprise Services? Assessing Supply and Demand Constraints for Microfinance in Ethiopia** (With Particular Reference to the Amhara Region). International Conference on the Ethiopian Economy. Bahir Dar, 2005.
- Getaneh, G., & Garber, C.: **Impact Assessment of the Microfinance Programme in Amhara Region of Ethiopia**. *International Conference on Rural Finance Research Moving Results into Policies*. Rome, 2007.
- Guruswamy, D.: **"The Role of Microfinance Institutions on Poverty Alleviation in Ethiopia: A Case Study with Special Reference to Dedebit Credit & Savings Institution Mekelle Branch"**, Indian Journal of Commerce & Management Studies, S.3,C.1, 2012, s.(9-16).
- Haftom, G. T.: **A study on impact analysis of microfinance on poverty reduction: Econometrics Analysis using panel data from Northern Ethiopia**. Thesis, Addis Ababa, 2011
- Hanif, M. (2014). **Differences and similarities in Islamic and conventional banking**.
- Kass, a. T.: **Microfinance as a Strategy for Poverty Reduction: A Comparative Analysis of ACSI and Wisdom Microfinance Institution in Ethiopia**. Thesis, The Hague, 2008.
- Mackie, P., Brown, A., & Smith, A.: **Microfinance and Poverty Alleviation in Ethiopia** . Cardiff School of Geography and Planning, 2015.
- Sebstad, J.: **Short Study on Microfinance: Ethiopia**. Stockholm: SIDA, 2003.

- Tarozzi, A., Desai, J., & Johnson, K.: "**The Impacts of Microcredit: Evidence from Ethiopia**" American Economic Journal: Applied Economics, S.7,C.1, 2015, s.(54-89).
- United Nations office of special advisor on Africa, **Microfinance in Africa: Overview and Suggestions for Action by Stakeholders**,2013.
- Wolday, A.: **Review of microfinance industry in ethiopia: regulatory framework and performance**. Addis Ababa: Association of Ethiopian Microfinance Institutions,2000.
- Zigiju, S. B.: **The Role of Microcredit Institutions in Urban Poverty Alleviation in Ethiopia: The Case of Addis Credit and Saving Institution and Africa Village Financial Services**. Thesis, The Hague,2008.
- Zins, A., & Weill, L.: "**The determinants of financial inclusion in Africa**", Review of Development Finance, S.6, 2016, s.(46-57).
- Abdiqadir, Mohamoud-Yonis: **Islamic Microfinance System and Poverty Alleviation in Somaliland**. Hargessa: University of Hargeisa, 2012.
- Abdul Rahman, Abdul Rahim: "**Islamic Microfinance: A Missing Component in Islamic Banking**." Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies S.1, C. 2, 2007: s.(38-53).
- Adegbemi, Babatunde, and Olasunkanmi Adefisayo: "**Islamic microfinance as a poverty alleviation tool: Expectations from Ogun State, Nigeria**." Scholarly Journal of Business Administration 3, no. 2 (2013): 36-43.
- Ahmed, EM, Musa, and Anwar Ammar: "**Islamic Microfinance in Sudanese Perspective**." **Journal of Business & Financial Affairs**" S.4, C. 149,2015.
- Aslam, Muhammad Naveed: "**Role of Islamic Microfinance in Poverty Alleviation in Pakistan: An empirical Approach**." International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences S.4, C. 4,2014,s. 143-152.
- Ayub, Muhammad: **Understanding Islamic Finance**. West Sussex : John Wiley & Sons Ltd, 2007.
- Dhumale, R., and A. Sapcanin: **An Application of Islamic Banking Principles to Microfinance**. Technical Note, UNDP, 1999.

- Effendi, Jaenal: **The role of Islamic microfinance in poverty alleviation and environmental awareness in Pasuruan, East Java, Indonesia: A comparative study.** Gottingen: University of Gottingen, 2013.
- Ethiopia, National Bank of: **National Financial Inclusion Strategy.** Addis Ababa: National Bank of Ethiopia, 2017.
- Farooqi, Abul Hassan, Ur Rasul Qama Mahboob, and Chachi rAbdelkader: **"Role of Islamic microfinance scheme in poverty alleviation and well-being of women implemented by Islamic Bank Bangladesh limited."** Journal of Islamic Economics and Finance S.1, C. 1,2017, s.1-32.
- Gumel, Babandi, Norma Saad, and Salina Kassi: **"Assessing the impact of Islamic microfinance on poverty alleviation in Northern Nigeria."** Journal of Islamic Economics, Banking and Finance S.10, C. 4,2014, s.37-49.
- Haron, A, and J.L Hock: **"Inherent Risk: Credit and Market Risks."** In Islamic Finance: The Regulatory Challenge, by S. Archer, & R.A.A Karem. Singapore: Wiley, 2007.
- Imène, Berguiga, Said Yosra, and Adair Philippe: **"The social and financial performance of Microfinance institutions in the MENA region: Do Islamic institutions perform better?"** International Conference of the French Finance Association *AFFI*. Valence : HAL archives, 2017.
- Institute, Islamic Research and Training: **Framework and strategies for deveopment of Islamic microfinance services .** Dakar : Islamic Development Bank , 2007.
- Iqbal, Zamir, and Abbas Mirakhor: **An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice. Singapore :** John Wiley & Sons (Asia) Pte. Ltd, 2011.
- Islam, Mohammed, and Wahidul Alam: **"Can Islamic Micro-Finance Alleviate Poverty? A Case Study from South-Eastern Bangladesh."** *Islam Ekonomisi Ve Finans Dergisi* S. 2 ,2016,s. 63-81.
- Kaleem, Ahmad, and Saima Ahmed: **"The Quran and Poverty Alleviation A Theoretical Model for Charity-Based Islamic Microfinance Institutions (MFIs)."** Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, June 2010, s.409-428.
- Khan, Ajaz A., and Isabel Phillips: **The influence of faith on Islamic microfinance programmes .** Birmingham : Islamic Relief Worldwide , 2010.
- Khan, Ajaz Ahmed: **Islamic Microfinance: Theory, Policy and Practice .** Birmingham : Islamic Relief Worldwide , 2008.
- Lamindo, Abdullahi Abubakar. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies 2, no. 1 (2016): 27-49.

- Levine, Ross. "**Finance and Growth: Theory and Evidence.**" In *Handbook of Economic Growth*, by Philippe, Aghion, Steven, & Durlauf, s. 866-910. Elsevier, 2005.
- Mahmood, Hafiz, Mehreen Fatima, Muhammad Khan, and Muhammad Qamar. "**Islamic Microfinance and Poverty Alleviation: An Empirical Ascertainment from Pakistan.**" *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance* S.11, C. 2 ,2015,s. 85-105.
- Mansori, Shaheen, Chin Sze Kim, and Meysam Safari. "**A Shariah Perspective Review on Islamic Microfinance.**" *Asian Social Science* S.11, C. 9,2015,s. 273-280.
- Nasra, Abdi. "**Islamic Microfinance Products and the Welfare of Muslim Community in Kisumu Municipality, Kenya.**" Thesis, Nairobi, 2013.
- Obaidullah, Mohammed. **Introduction to Islamic Microfinance** . New Delhi: IBF Net (P) Limited, 2008.
- . **Role of Microfinance in Poverty Alleviation** . Jeddah: Islamic Research & Training Institute , 2008.
- Riwajanti, Nur Indah. "**Islamic Microfinance as an Alternative for Poverty Alleviation: A Survey.**" *Afro Eurasian Studies* 2, no. 1 (2013): 254-271.
- Rokhman, Wahibur. "**The Effect of Islamic Microfinance on Poverty Alleviation: Study in Indonesia.**" *Journal of Economics and Business* S.11, C. 2, 2013,s. 21-30.
- Smolo, Edib. "**An Overview of Islamic Microfinance,**." In *Islamic Banking and Finance: Principles Instruments and Operations*, by Adnan Trakic, & Hanifah Tajuddin, s.217-237. Ampang: The Malaysian Current Law Journal, 2012.